

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ZGORZELEC NA LATA 2021-2030

Opracowanie:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Zgorzelcu we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.
Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opracowano w oparciu o materiały źródłowe Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Zgorzelcu, Urzędu Gminy Zgorzelec oraz jednostek organizacyjnych Gminy Zgorzelec. Elektroniczna wersja Strategii znajduje
się na stronie internetowej Gminy Zgorzelec https://gmina.zgorzelec.pl/ Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej http://gopszgorzelec.pl/ oraz
w Biuletynie Informacji Publicznej obu instytucji

.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 4
1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY NAD STRATEGIĄ 5
1.2. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI 7
1.2.1. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE 8
1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE 9
1.2.3. UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE 10
DIAGNOZA 12
2.1.1. INFORMACJE OGÓLNE I POŁOŻENIE 12
2.1.2. DEMOGRAFIA 13
2.1.3. RYNEK PRACY 17
2.1.4. SYTUACJA MIESZKANIOWA 21
2.1.5. OŚWIATA I WYCHOWANIE 24
2.1.6. OPIEKA ZDROWOTNA I BEZPIECZEŃSTWO 29
2.1.7. DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH 32
2.1.8. KULTURA 37
2.2. ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ 40
2.2.1. DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ 40
2.2.2. GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ 44
2.2.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY I WSPARCIA 47
..... 47
2.2.4. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ 48
2.2.5 UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE 52
2.2.6. WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA 60
2.2.7.UBÓSTWO 62
2.2.8. OSOBY STARSZE, NIESAMODZIELNE I Z NIEPEŁNOPRAWNOŚCIAMI 64
2.3 ANALIZA SWOT 68
2.4. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ 70
STRATEGIA 72
3.1. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ 74
4. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII 89

WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zgorzelec na lata 2021 - 2030 jest zapisem wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań o charakterze długofalowym, mających przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, a w szczególności tych osób, które są zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Dokument jest kontynuacją działań zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Zgorzelec na lata 2011 - 2020.

Najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie Gminy Zgorzelec zostały zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych i sprawozdań. Dodatkowo przeprowadzono analizę strategiczną, opartą na identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Z opracowanej diagnozy wyłaniają się konkretne problemy, nad którymi powinna skupić się polityka społeczna gminy.

1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA I METODYKA PRACY NAD STRATEGIĄ

Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd gminny i powiatowy na mocy art. 17.1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Celem tych programów jest reintegracja, integracja osób i rodzin z różnych powodów zagrożonych wykluczeniem społecznym..

Na treść i realizację gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych mają wpływ również inne akty prawne, do których należą:

- Ustawa o samorządzie gminnym,
- Ustawa o samorządzie powiatowym,
- Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

- Ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- Ustawa o dodatkach mieszkaniowych,
- Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem",
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Uwarunkowania prawne jedynie w części określają zakres niniejszego dokumentu. Treść Strategii będzie dostosowana do specyficznych potrzeb mieszkańców. Ważne jest, aby dobrze zdiagnozować zagrożenia i zaplanować działania, które przyczynią się do prawidłowego funkcjonowania osób mieszkających w gminie. Opracowanie kompleksowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma zapobiegać przeciwnościom dnia codziennego, jak i nagłym sytuacjom kryzysowym. Realizacji Strategii towarzyszy współdziałanie samorządów lokalnych jak i podmiotów społecznych.

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu wykorzystano następujące metody pozyskiwania danych:

DESK RESEARCH. Podstawą tej metody są dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne. Przy sporządzaniu diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wykorzystano dane Urzędu Gminy Zgorzelec, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zgorzelcu za lata 2015 - 2019 oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego, które obejmują okres od 2015 do 2019 roku, chyba, że zaznaczono inaczej.

BADANIE ANKIETOWE. Element partycypacji społecznej, uwzględnienie udziału mieszkańców w procesie tworzenia strategii. Badania opinii publicznej oparte o kwestionariusz ankietowy, w którym mieszkańcy gminy pytani byli o ogólne warunki życia i dotyczące ich problemy społeczne. Badania ankietowe były przeprowadzone od 25 stycznia 2021 roku do 1 marca 2021 roku. Wpłynęło 30 ankiet, z czego 15 kwestionariuszy wypełniły kobiety, a 15 mężczyźni, 15 osób wypełniających ankietę było w wieku 36 - 45 lat, poniżej tej granicy było 8 osób, a powyżej - 7 respondentów.

Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
podstawowe	2	6.70 %
gimnazjalne	0	0 %
zasadnicze zawodowe	2	6.70 %
średnie	12	40,00 %
wyższe	14	46.70 %

Najwięcej, bo aż 14 osób posiada wykształcenie wyższe, 12 osób średnie. Ponad połowa ankietowanych (19 osób) pracuje na podstawie umowy o pracę, 4 osoby są emerytem lub rencistą.

Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
Uczę się	1	3.3 %
jestem bezrobotny(a)	3	10 %

prowadzę własną działalność gospodarczą	3	10 %
pracuję – umowa o pracę	19	63.3 %
pracuję dorywczo w niepełnym wymiarze godzin/praca na umowę zlecenie/o dzieło	0	0 %
nie pracuję – urlop rodzicielski/wychowawczy	0	0 %
jestem rolnikiem	0	0 %
jestem emerytem/rencistą	4	13.3 %

SPOTKANIA KONSULTACYJNE. Podczas pierwszego spotkania zastępca Kierownika GOPS w Zgorzelcu, Naczelnik Wydziału Organizacyjnego Urzędu Gminy Zgorzelec oraz Zastępca Wójta zapoznali się z harmonogramem prac nad strategią. Na kolejnym spotkaniu omówiono szczegółowo obszary problemowe występujące w gminie. Podczas spotkania o charakterze warsztatowym wypracowano cel główny Strategii oraz opracowano cele strategiczne, operacyjne, a także kierunki działań.

KONSULTACJE SPOŁECZNE. Bardzo ważny element partycypacji społecznej, proces dialogu pomiędzy przedstawicielami władz (każdego szczebla - od lokalnych po centralne) a mieszkańcami gminy, mający na celu zebranie głosów mieszkańców i w oparciu o nie podjęcie przez władze optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Konsultacje społeczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zgorzelec na lata 2021-2030 zostały przeprowadzone w formie elektronicznej. Mieszkańcy mogli wnieść uwagi za pośrednictwem opracowanego formularza.

1.2. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zgorzelec ze względu na swój charakter musi opierać się na korespondencji i współzależności z dokumentami strategicznymi na poziomie zarówno gminy, powiatu zgorzeleckiego jak i województwa dolnośląskiego. Dodatkowo pod uwagę należy również wziąć zapisy wynikające z dokumentów ogólnokrajowych, które wyznaczają trendy i główne kierunki rozwoju polityki społecznej oraz są zgodne z dokumentami europejskimi.

1.2.1. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Sformułowane w tym dokumencie cele strategiczne są reakcją na zidentyfikowane problemy oraz przyszłościowe wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Jako cele strategiczne wyznaczono:

- Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu,
- Poprawę jakości i dostępności usług publicznych,
- Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego,
- Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochronę walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Jako działania horyzontalne, obejmujące całe województwo za priorytetowe przyjęto:

- Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego,
- Doskonalenie usług edukacyjnych,
- Kształtowanie postaw obywatelskich,
- Rozwój potencjału komunikacyjnego,
- Wykorzystanie potencjału środowiska i jego ochrona (turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego),
- Wzmocnienie rozwoju regionalnych i subregionalnych ośrodków miejskich.

Biorąc pod uwagę skalę i zakres wewnątrzregionalnych dysproporcji rozwojowych Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego podkreśla wagę przedsięwzięć ukierunkowanych na ich eliminację bądź istotne ograniczenie oraz wzrost terytorialnej spójności regionu.

Strategia Rozwoju Sudety 2030

Strategia Rozwoju Sudety 2030 jest kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju we wszystkich sferach tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. Określa strategiczne cele rozwoju, wytycza kierunki działania w postaci priorytetów i działań operacyjnych. Jest narzędziem, które pomoże w kształtowaniu polityki rozwoju społeczno - gospodarczego południa i zachodu Województwa Dolnośląskiego. Strategia Rozwoju Sudety 2030 spełnia główne założenia polityki spójności Unii Europejskiej zawarte w projektach regulacji prawnych, związanych z nową perspektywą budżetową po 2020 roku. Dzięki temu ułatwi ona dalsze działania w celu pozyskiwania wsparcia finansowego z różnych źródeł: unijnych, krajowych, regionalnych - potrzebnego dla zrównoważonego rozwoju i likwidacji barier, które obecnie ten rozwój hamują.

Celem głównym Strategii jest długookresowa współpraca, wysoka jakość życia i konkurencyjna oraz innowacyjna gospodarka

W dokumencie zdefiniowano również następujące cele strategiczne:

- Konkurencyjna gospodarka
- Zintegrowane, aktywne społeczeństwo
- Infrastruktura komunikacyjna
- Zdrowie, wypoczynek, rekreacja

1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe" wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku: wzrost i konkurencyjność,

- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się również na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku.:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021- 2030.

Dokument ten, oparty na zasadzie solidarności i pomocy, ma zapewnić niezależne funkcjonowanie OzN oraz dostępność komunikacyjną.

Wyznaczono następujące obszary priorytetowe:

- niezależne życie
- dostępność
- edukacja
- praca
- warunki życia i ochrona socjalna
- zdrowie
- budowanie świadomości
- koordynacja

Strategia obejmuje również 130 działań operacyjnych wraz ze wskaźnikami.

W aspekcie wzmocnienia kapitału społecznego istotne są działania zmierzające do zwiększenia spójności społecznej. Instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia. Ważna jest integracja społeczna i ekonomiczna. Należy podjąć działania, które będą częścią aktywnej polityki społecznej, a osoby dotknięte dysfunkcjami i deficytami będą miały szansę w pełni uczestniczyć w codziennym życiu ogółu społeczeństwa.

1.2.3. UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Europejski filar praw socjalnych opiera się na 20 podstawowych zasadach uporządkowanych według trzech następujących kategorii:

I. równe szanse i dostęp do zatrudnienia
II. uczciwe warunki pracy
III. ochrona socjalna i integracja społeczna.

Ostatnia, trzecia kategoria dotyczy spraw związanych z pomocą społeczną, znajdują się w niej następujące filary:

- opieka nad dziećmi i wsparcie dla dzieci,
- ochrona socjalna,
- świadczenia dla bezrobotnych,

- minimalny dochód,
- świadczenia emerytalne i renty,
- służba zdrowia,
- integracja osób niepełnosprawnych,
- opieka długoterminowa,
- mieszkalnictwo i pomoc dla bezdomnych,
- dostęp do niezbędnych usług.

Wdrażanie zasad i praw określonych w ramach europejskiego filaru praw socjalnych ma zapewnić większe włączenie społeczne wszystkich obywateli Unii Europejskiej. Włączenie społeczne było jednym z jedenastu priorytetów polityki spójności w okresie 2014–2020. Aspekt włączenia społecznego będzie obecny również w programie EFS+ (Europejski Fundusz Społeczny) na lata 2021-2027. Zostanie on wzmocniony dzięki połączeniu FEAD (Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym) i EFS. Połączenie tych dwóch funduszy pozwoli na bardziej strategiczne podejście wzmacniając związek między wsparciem w postaci pomocy materialnej (wspieranym ze środków FEAD), a całkowitym wsparciem społecznym i aktywizacją zawodową (wspierane ze środków EFS). Europejski Fundusz Społeczny+ będzie głównym instrumentem finansowym UE służącym inwestowaniu w kapitał ludzki oraz głównym nośnikiem wzmocnienia spójności społecznej, poprawy sprawiedliwości społecznej i zwiększania konkurencyjności w Europie

2.1. SPOŁECZNO-GOSPODARCZA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1.1. INFORMACJE OGÓLNE I POŁOŻENIE

Gmina Zgorzelec położona jest w zachodniej części Sudetów, w północnej części Masywu Czeskiego. Teren gminy znajduje się głównie na obszarze obniżenia Żytawsko – Zgorzeleckiego. Niewielkie części położone przy wschodniej (Białogórze, Gronów) i południowej (Ręczyn) granicy należą do Pogórza Izerskiego. Na obszarze Gminy wyróżnić można kilka mikroregionów. Największą powierzchnię zajmuje Równina Zgorzelecka. Pozostałe jednostki to przełomowa Dolina Nysy Łużyckiej i stanowiące część Pogórza Izerskiego, Wysoczyzna Siekierczyńska i Wysoczyzna Działoszyńska.

Gmina Zgorzelec administracyjnie przynależna jest do powiatu zgorzeleckiego, położona jest w zachodniej części województwa dolnośląskiego, wzdłuż granicy państwa i zajmuje obszar 136,3 km^2. Sieć osadniczą stanowi 21 sołectw. Na północy Gmina graniczy z Gminą Pieńsk, na wschodzie z Gminami Siekierczyn i Sulików oraz na południu z Gminą Bogatynia i miastem Zawidów. Zachodnią granicę stanowią: granica z Miastem Zgorzelec oraz Nysą Łużycką będącą równocześnie granicą państwa. Na terenie gminy położony jest wjazd do nowoczesnego autostradowego przejścia granicznego Jędrzychowice – Ludwigsdorf oraz przejście graniczne Radomierzyce – Hagenwerder. W gminie znajduje się również polsko-czeskie, pieszo – rowerowe przejście graniczne Spytków – Ves. Są to trzy z siedmiu zlokalizowanych w powiecie zgorzeleckim przejść granicznych umożliwiających komunikację do Czech i Niemiec.

Największą powierzchnię stanowią użytki rolne, natomiast znaczną część z nich stanowią grunty orne - 6 538 ha, niewielki jest natomiast areał sadów (135 ha). Ponad 2 898 ha zajmują w gminie łąki i pastwiska. Gmina Zgorzelec posiada relatywnie niewielkie skupiska lasów. Łączny obszar użytków leśnych obejmuje 2 274 ha. Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 7,80% ogółu powierzchni gminy. Tereny te obejmują m.in. tereny mieszkaniowe, przemysłowe, zurbanizowane tereny niezabudowane, tereny rekreacyjno - wypoczynkowe, użytki kopalne oraz tereny komunikacyjne.

Gmina Zgorzelec posiada dogodne położenie komunikacyjne. Przez teren gminy przebiegają trasy kolejowe relacji: Lubań – Zgorzelec, Lubań - Bogatynia oraz Zgorzelec – Pieńsk – Węgliniec. Dostępność kolejowego transportu osobowego warunkowana jest rozmieszczeniem punktów przystankowych. Aktualnie dotyczy ona jedynie dwóch miejscowości wiejskich - Jerzmanek i Jędrzychowic. Transport drogowy natomiast wykorzystuje istniejącą sieć dróg o różnych parametrach technicznych. Podstawowymi elementami sieci drogowej są odcinki:

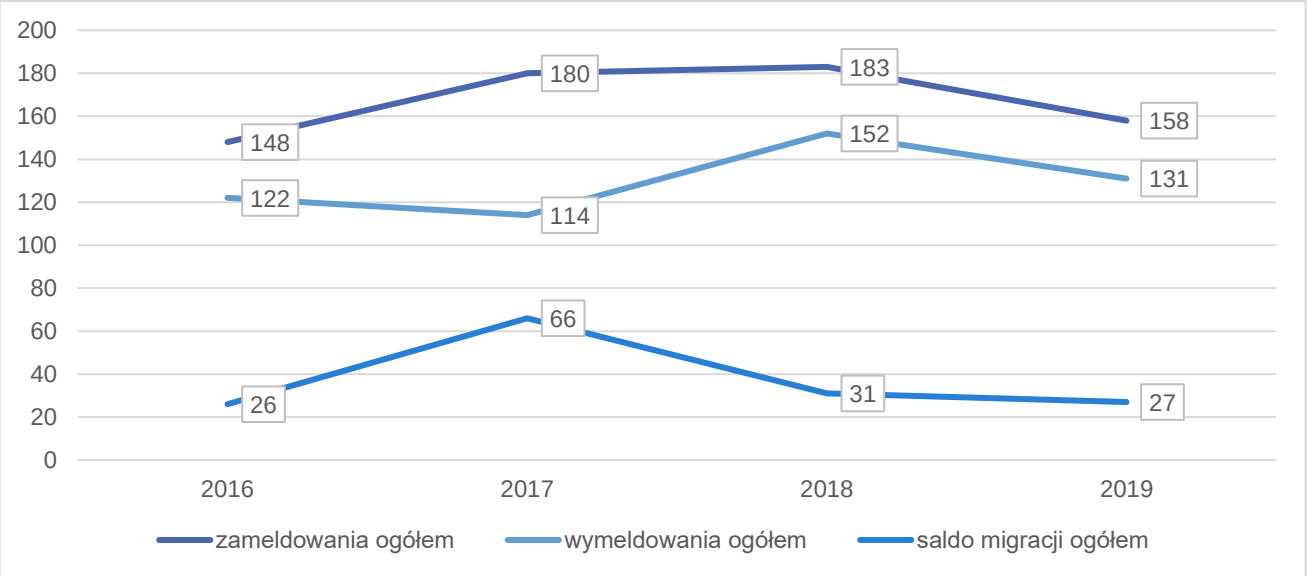
- autostrady A-4 od przejścia granicznego Jędrzychowice – Ludwigsdorf – 1,8 km,
- drogi krajowej nr 4 relacji Zgorzelec – Bolesławiec – Wrocław – 15,3 km,
- drogi krajowej nr 30 relacji Zgorzelec – Lubań – Jelenia Góra – 9,3 km,
- drogi wojewódzkiej nr 351 relacji Zgorzelec – Żagań – 4,9 km,
- drogi wojewódzkiej nr 352 relacji Zgorzelec – Bogatynia – 12,5 km,
- drogi wojewódzkiej nr 355 relacji Koźmin – Zawidów – 1,6 km,
- drogi wojewódzkiej nr 357 relacji Radomierzyce – Sulików – Lubań – 1,7 km,
- drogi powiatowe o długości 81,3 km.

Uzupełnieniem podstawowej sieci drogowej są publiczne drogi gminne, których długość wynosi 62,89 km.

2.1.2. DEMOGRAFIA

Na podstawie danych GUS liczba mieszkańców na terenie gminy na dzień 31 grudnia 2019 roku wyniosła 8 516 osób. Porównując stan ludności z 2015 rokiem można zauważyć, że liczba mieszkańców wzrosła o 121 osób, co stanowi 1,42% ogółu mieszkańców gminy. Wzrost ten – choć nieznaczny - świadczyć może o tym, że gmina stara się zapewnić optymalne warunki życia dla mieszkańców, co może zachęcać do osiedlania się na jej terenie. Potwierdza to wzrost liczby zameldowań; w latach 2015 - 2019 średnia zameldowań wyniosła 167, natomiast średnia wymeldowań – 130. Wzrost wskaźnika stanu ludności może być również częściowym odzwierciedleniem spadku liczby ludności w Mieście Zgorzelec. Saldo migracji, po intensywnym wzroście w 2017 roku (w 2017 roku wyniosło 66, w 2018 roku – 31) wróciło niemalże do poziomu z 2016 roku (w 2016 roku wyniosło 26, w 2019 roku – 27).

Wykres 1 Saldo migracji, zameldowań i wymeldowań w latach 2016 - 2019

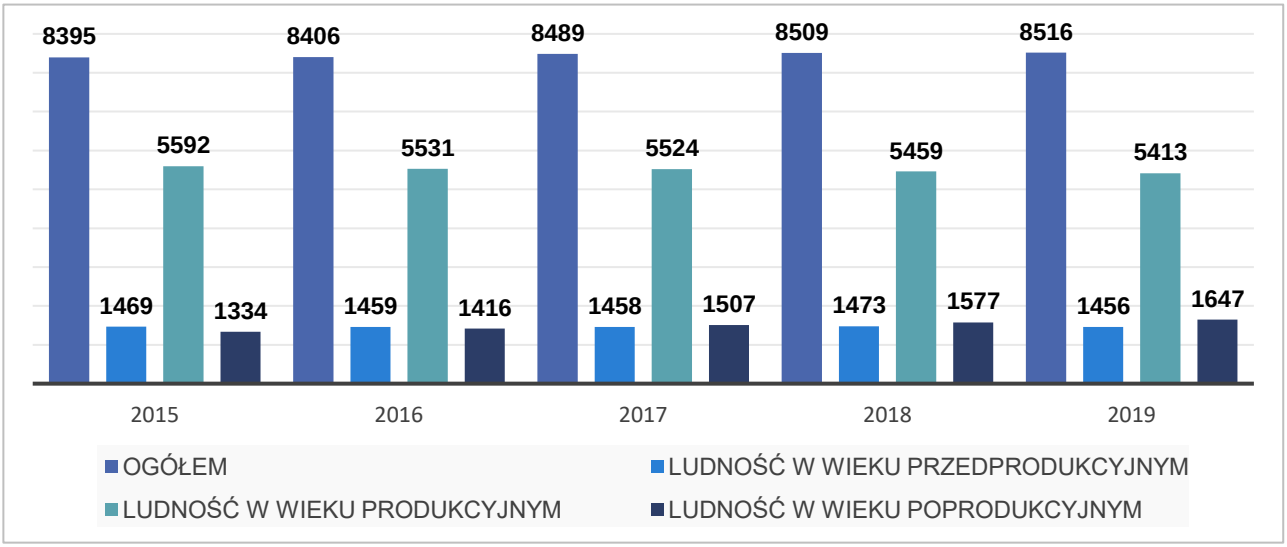
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wynika to z faktu, iż tereny wiejskie, szczególnie położone blisko ośrodków miejskich cieszą się coraz większym zainteresowaniem mieszkańców miast. Ponadto atrakcyjne położenie Gminy Zgorzelec stanowi jej potencjał rozwojowy i w najbliższej przyszłości przewiduje się dalszy wzrost liczby mieszkańców gminy.

W Gminie Zgorzelec obserwuje się również zmiany w strukturze mieszkańców według grup ekonomicznych:

- zmniejszyła się liczba osób w wieku 17 lat i mniej, czyli mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym tj. z 1 469 osób w roku 2015 do 1 456 osób w roku 2019,
- zmniejszyła się liczba osób w wieku produkcyjnym z 5 592 osób w roku 2015 do 5 413 osób w roku 2019,
- wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej; w 2015 roku zanotowano 1 334 osoby natomiast w 2019 roku – 1 647 osób.

Wykres 2 Stan ludności ogółem oraz ludność według ekonomicznych grup wieku w Gminie Zgorzelec w latach 2015-2019

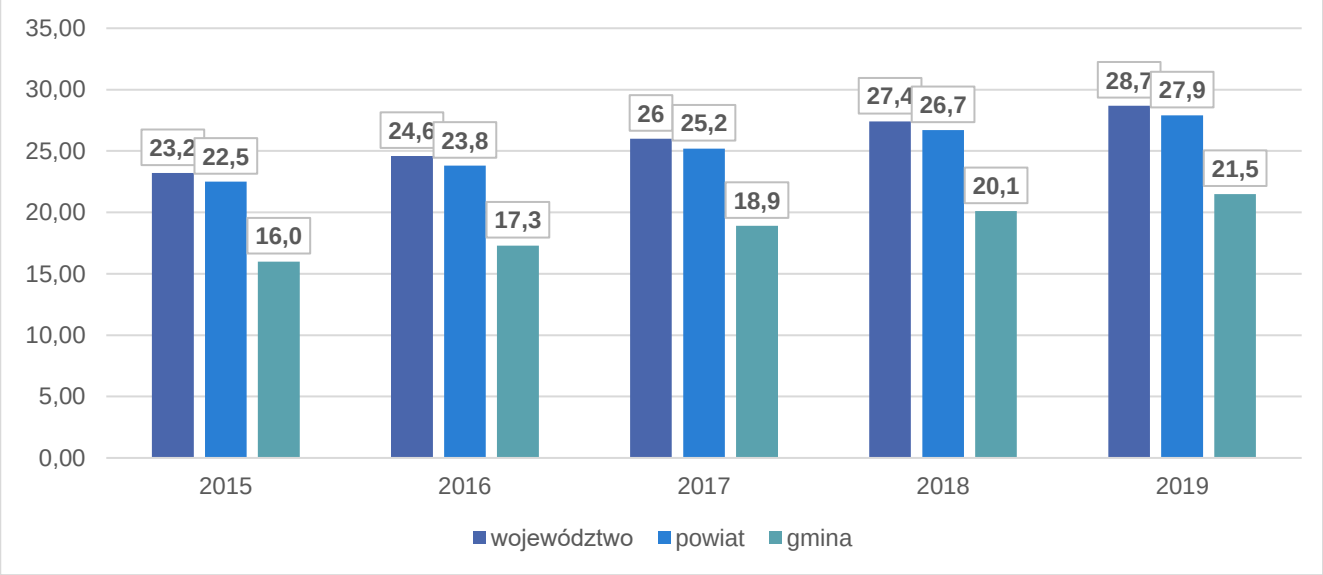
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmiany te są niewielkie, jednak odzwierciedlają ogólnopolskie oraz regionalne trendy społeczne, związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz ujemnym przyrostem naturalnym.

Potwierdzeniem starzenia się społeczeństwa jest także wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego. To stosunek liczby osób w wieku 65 lat i starszych do liczby osób w wieku produkcyjnym (od 15 do 64 lat). W Gminie Zgorzelec wyniósł on 21,50 %, podczas gdy w powiecie zgorzeleckim osiągnął wartość 27,90%, a w województwie dolnośląskim 28,70%. W analizowanym okresie w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego wskaźnik wzrósł o: 5,5 punktu procentowego w Gminie Zgorzelec, o 5,4 punkty procentowe w powiecie, o 5,5 punktu procentowego w województwie.

Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 3. Współczynnik liczby urodzeń, zgonów oraz przyrostu naturalnego na terenie Gminy Zgorzelec w latach 2015-2019

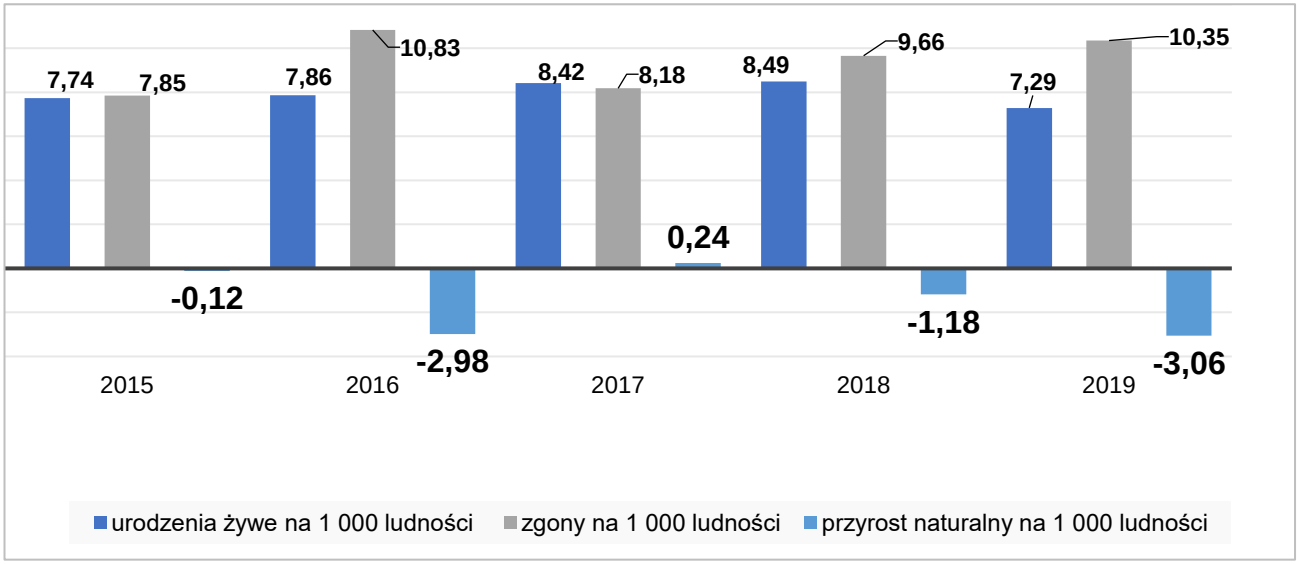

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Odpowiedzią Gminy na proces starzenia się społeczeństwa jest prowadzenie polityki senioralnej, która ma na celu aktywizację osób starszych oraz pomoc w codziennych czynnościach. W ramach wsparcia seniorów również wydatki na usługi opiekuńcze od 2018 roku utrzymują się na wysokim poziomie. W przyszłości należy spodziewać się dalszego wzrostu zapotrzebowania na usługi społeczne dostosowane dla seniorów.

Współczynnik przyrostu naturalnego to stosunek różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów do liczby ludności w połowie badanego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Od kilku lat w Gminie Zgorzelec odnotowuje się ujemny przyrost naturalny; w 2019 roku na terenie gminy współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł - 3,06 na 1000 ludności, co świadczy o przeważającej liczbie zgonów nad urodzeniami

Wykres 4. ***Współczynnik liczby urodzeń, zgonów oraz przyrostu naturalnego w latach 2015-2019***

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podsumowując, w Gminie Zgorzelec zaobserwować można wzrost liczby ludności przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń oraz osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Jednocześnie zauważyć należy, że wśród zameldowanych na pobyt stały mieszkańców gminy największy odsetek stanowią osoby w wieku produkcyjnym, natomiast młodzi ludzie emigrują, szukając możliwości dalszego rozwoju w dużych miastach lub za granicą.

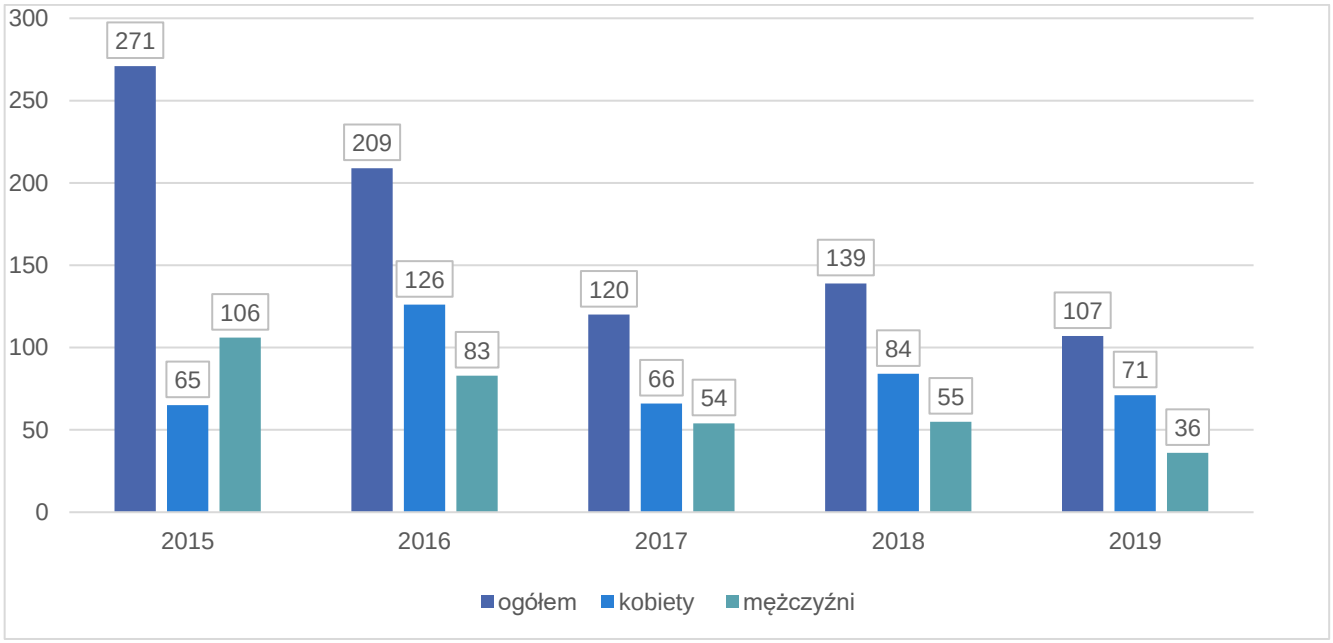
Proces zmniejszającej się liczby urodzeń znajduje swoje odzwierciedlenie w ogólnokrajowym trendzie spadku dzietności, co wynika z nieefektywnej polityki prorodzinnej państwa. Jest to zatem problem systemowy i cywilizacyjny, któremu Gmina Zgorzelec próbuje przeciwdziałać w zakresie swoich możliwości poprzez takie rozwiązania jak np. wprowadzenie Gminnej Karty Dużej Rodziny. Istotna jest zatem kontynuacja działań skierowanych na wsparcie dzietności w gminie czy też ukierunkowane strategie migracyjne, z drugiej zaś strony - w związku z rosnącą liczbą osób starszych - tworzenie lokalnych rozwiązań służących aktywizacji społecznej osób starszych, pobudzaniu ich samodzielności w codziennym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej oraz wsparciu niesamodzielnych osób starszych i osób sprawujących nad nimi opiekę.

2.1.3. RYNEK PRACY

Na podstawie danych otrzymanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zgorzelcu można zaobserwować ogólny spadek liczby osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne na przestrzeni 5 lat. Według stanu na 31 grudnia 2019 roku stopa bezrobocia w gminie wyniosła 7,74%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Zgorzelec wynosiła 107, w tym 66,40% stanowiły kobiety, natomiast 33,60 % mężczyźni. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 1,20 %.

Wykres 5. ***Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Zgorzelec w latach 2015-2019***

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu, na koniec października 2020 roku stopa bezrobocia wyniosła dla gminy 6,10%, dla powiatu – 5,60%, a dla województwa - 5,50%. Można zatem dostrzec, że bezrobocie wciąż maleje. Większy odsetek kobiet wśród osób poszukujących pracy wynika m.in. z obowiązków macierzyńskich i niechęcią zatrudniania przez pracodawców kobiet wychowujących małe dzieci lub potencjalnie mogących zostać matkami w najbliższym czasie. Trudniejszy jest także powrót do aktywności zawodowej kobiet po przerwie związanej z macierzyństwem. Problem z zatrudnieniem mają również osoby z niepełnosprawnościami. Pomimo, iż znacznie spada liczba osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, wzrasta sukcesywnie od 2014 roku procentowy udział niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych. Wynosił on odpowiednio: 2014 – 9,40%, 2015 – 11,40%, 2016 – 12,40%, 2017 oraz 2018 – 12,90%. 2019 –

13,50%. W przypadku osób poszukujących pracy sytuacja wyglądała następująco: 2014 – 24,80%, 2015 – 27,30%, 2016 – 16,20%, 2017 – 16,20%, 2018 –18,40%, 2019 –16,00%.

Powiatowy Urząd Pracy w Zgorzelcu w 2019 roku realizował zadania na rzecz wzrostu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, na ten cel przeznaczono ogółem 232 705,48 zł. PUP w Zgorzelcu wspiera również inicjatywy gospodarcze podmiotów działających na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. Formą takiego wsparcia są:

- refundacje kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanej osoby niepełnosprawnej,
- dofinansowanie studiów podyplomowych,
- organizacja prac społecznie użytecznych. Ma ona na celu aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych nieposiadających prawa do zasiłku, korzystających z pomocy finansowej Ośrodków Pomocy Społecznej. Organizatorem tych prac są gminy.
- staże.

W 2019 roku 4 osoby niepełnosprawne skorzystały ze wsparcia finansowego w postaci bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej, 4 osoby otrzymały dotację w tym 1 osoba poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, zorganizowano staż dla 1 osoby niepełnosprawnej poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu oraz dla 3 osób bezrobotnych niepełnosprawnych Łączna kwota wsparcia w roku ubiegłym, wyniosła 102 000 zł.

Maleje również wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej; w latach 2015-2019 wynosił on odpowiednio:

- w 2015 roku – 61%
- w 2016 roku – 55%
- w 2017 roku – 48%
- w 2018 roku – 41%
- w 2019 roku - 38%

Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że wskaźnik ten nadal jest znaczny, ponadto według Raportu o stanie Gminy Zgorzelec, w 2019 roku najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Zgorzelec było ubóstwo, zatem mimo sukcesywnego spadku stopy bezrobocia sytuacja materialna wielu rodzin wciąż wymaga wsparcia ze strony gminy.

Opierając się na danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu można zauważyć także spadek liczby osób, które odbywały staże organizowane przez PUP. **Staż** stanowi formę aktywizacji zawodowej osoby bezrobotnej, która umożliwia nabycie umiejętności praktycznych/kompetencji do wykonywania pracy przez realizowanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy

z pracodawcą. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z pracodawcą, według określonego programu. Stażysta otrzymuje co miesiąc stypendium w wysokości 120,00 % zasiłku dla bezrobotnych. W 2015 roku ukończyło staż 165 osób, a w 2019 roku tylko 48 osób.

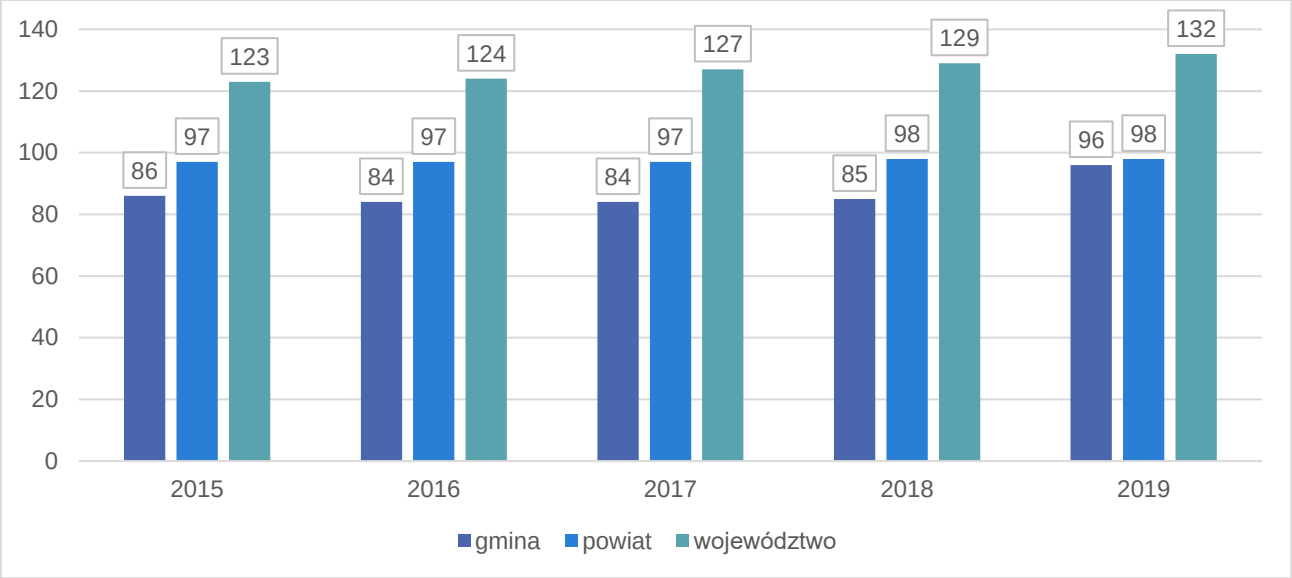
PUP w Zgorzelcu udziela także dofinansowania na **podjęcie działalności gospodarczej**. Tego rodzaju forma wsparcia przeznaczona jest dla osób bezrobotnych, absolwentów CIS (Centrum Integracji Społecznej), absolwentów KIS (Klub Integracji Społecznej) lub dla osób nie pozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osoby niepełnosprawnej, którzy chcą założyć własną działalność gospodarczą.

PUP w Zgorzelcu organizuje także **szkolenia zawodowe** dla osób bezrobotnych. Według danych PUP za rok 2018, z grupy 28 osób pracę zarobkową lub działalność gospodarczą podjęło 18 osób, co daje efekt 64,28%. Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej wśród uczestników szkoleń grupowych kształtuje się na poziomie 80,00%, natomiast wśród uczestników szkoleń indywidualnych (w tym także tych organizowanych w ramach bonów szkoleniowych) 60,87%. Zdecydowana większość osób podjęła zatrudnienie / samozatrudnienie zgodnie z kierunkiem odbytego szkolenia.

Na poziom bezrobocia wpływa także rozpoczęty w 2019 roku proces transformacji węglowej. Powoduje on stopniowe wygaszanie działalności dwóch największych zakładów pracy jakimi są Kopalnia Węgla Brunatnego Turów oraz Elektrownia Turów. Dlatego włodarze gmin zrzeszeni w Związku Gmin Ziemi Zgorzeleckiej podpisali Deklarację Współpracy „Łużycki Zielony Ład" w ramach transformacji energetycznej powiatu zgorzeleckiego – Zagłębia Turoszowskiego. Głównym celem współpracy jest stworzenie spójnej strategii transformacyjnej, wzmacnianie działań służących stworzeniu dogodnych warunków dla zmian w regionach górniczych poprzez otwarcie się na nowe możliwości rozwojowe dla systemu energetycznego w celu przebranżowienia gospodarki regionalnej, stworzenia warunków do rozwoju nowych branż i technologii oraz miejsc pracy, a także optymalnego wykorzystania istniejących zasobów ludzkich. W najbliższych latach należy się zatem spodziewać działań naprawczych w tym obszarze i sukcesywnego spadku stopy bezrobocia.

Gmina Zgorzelec charakteryzuje się umiarkowanym poziomem przedsiębiorczości, rozumianym jako liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru na 1 000 mieszkańców. Wskaźnik wykazuje tendencję wzrostową i utrzymuje się na podobnym poziomie co w powiecie. Wskazywać to może na duży potencjał zasobów ludzkich, co niewątpliwie pozytywnie wpływa na proces eliminacji negatywnych skutków przemian.

Wykres 6. Podmioty na 1 000 mieszkańców zarejestrowane w rejestrze REGON w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkańcy Gminy Zgorzelec biorący udział w badaniu ankietowym, w 36,70% ocenili możliwość znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy jako przeciętną, przy czym aż 23,30% ankietowanych uważa, że sytuacja na lokalnym rynku pracy jest zła, 16,70% respondentów określiło sytuację na rynku lokalnym jako dobrą, 13,30% jako bardzo dobrą. Biorąc pod uwagę powyższe analizy można stwierdzić, że sytuacja na terenie Gminy Zgorzelec dotycząca rynku pracy nie jest zadowalająca dla większości mieszkańców.

Należy się spodziewać, że kontynuacja wsparcia dla osób biernych zawodowo, międzysektorowa współpraca lokalnych władz, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego, przy jednoczesnym wsparciu finansowym ze środków krajowych oraz unijnych spowoduje uaktywnienie gospodarcze tego regionu i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców. Podkreślenia wymaga również fakt, że pandemia koronawirusa wpłynie na rozwój nowej formy pracy w postaci pracy zdalnej, przyspieszony rozwój kompetencji cyfrowych oraz większą elastyczność w podejściu do zarządzania, co może przyczynić się do rozwoju nowych form aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy. Należy jednak uwzględnić skutki gospodarcze pandemii SARS-CoV-2, które mogą spowolnić ten proces.

2.1.4. SYTUACJA MIESZKANIOWA

Na podstawie danych Urzędu Gminy Zgorzelec, Wydziału Inwestycji i Drogownictwa na dzień 31 grudnia 2019 roku w zasobie komunalnym znajdowało się 41 mieszkań. W 2019 roku w części lokali komunalnych zostały wykonywane roboty konserwacyjno – remontowe oraz prace związane z usuwaniem awarii i ich skutków. Remonty objęły także wymianę instalacji i urządzeń elektrycznych, wod.-kan. i grzewczych. Z tytułu zawartych umów najmu na dzień 1 stycznia 2019 roku zaległości w opłatach za mieszkania będące w zasobie gminy wynosiły łącznie 101 860,15 zł i dotyczyły 27 mieszkań. Na dzień 31 grudnia 2019 roku zobowiązania względem gminy wzrosły do kwoty 126 487,96 zł i dotyczyły zadłużenia 26 najemców.

Zestawienie zasobów mieszkaniowych przedstawia się następująco:

1. Białogórze 16 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,
2. Białogórze 19 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,
3. Białogórze 37 – w budynku znajdują się 3 mieszkania,
4. Jerzmanki 5 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,
5. Jerzmanki 9 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,
6. Jerzmanki 43A – w budynku znajdują się 4 mieszkania,
7. Jerzmanki 147 – w budynku znajduje się 1 mieszkanie,
8. Kunów 47– w budynku znajdują się 15 mieszkań,
9. Łagów, ul. Szkolna 9/4– w budynku znajduje się 1 mieszkanie,
10. Ręczyn 59– w budynku znajduje się 1 mieszkanie,
11. Radomierzyce 75 – w budynku znajdują się 4 mieszkania,
12. Trójca 93 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,
13. Żarska Wieś 30 – w budynku znajdują się 2 mieszkania,

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Gminie Zgorzelec to 5,12 i jest ona znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa dolnośląskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2019 roku w Gminie Zgorzelec to 123,50 m^2 i jest większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa dolnośląskiego oraz większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 95,83% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 94,65% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany,

89,06% mieszkań posiada łazienkę, 76,67% korzysta z centralnego ogrzewania, a 34,58% z gazu sieciowego.

Tabela 1 ***Zasoby komunalne oraz liczba osób oczekujących, w latach 2018-2019***

	2018	2019
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy, w tym:	44	44
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	1	0
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	1	0
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	5	4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2019 rok*

Zasady przyznawania mieszkań z mieszkaniowego zasobu gminy zostały określone Uchwałą Nr 120/16 Rady Gminy Zgorzelec z dnia 22 lutego 2016 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zgorzelec. Zgodnie z zapisami niniejszego dokumentu osoby ubiegające się o przydział mieszkania powinny zamieszkiwać na terenie Gminy Zgorzelec z zamiarem stałego pobytu (centralizując swoje potrzeby życiowe i prowadząc na tym terenie gospodarstwo domowe), znajdować się w trudnej sytuacji materialnej oraz nie mieć zaspokojonych potrzeb mieszkaniowych. Decyzje podejmowane w powyższej materii oraz kontrolę trybu rozpatrywania i załatwiania wniosków o najem lokali sprawuje Społeczna Komisja Mieszkaniowa powołana przez Wójta Gminy Zgorzelec. Komisja jest również organem doradczo - opiniodawczym Wójta. Z wnioskiem o przydział mieszkania z zasobu mieszkaniowego gminy wystąpiło 8 osób, w tym 3 osoby wnioskujące o zamianę przydzielonego lokalu. Pod koniec 2019 roku na liście osób uprawnionych do zawarcia umów najmu z zasobu komunalnego Gminy Zgorzelec oczekiwały 3 osoby pozytywnie zakwalifikowane przez Społeczną Komisję Mieszkaniową. Pozostałe osoby nie spełniły warunków.

Średni czas oczekiwania na otrzymanie mieszkania komunalnego wynosił w 2019 roku 50 miesięcy. Względem lat poprzednich, czas oczekiwania uległ skróceniu, gdyż w 2018 roku 4 najemców samodzielnie zamieszkujących lokale zmarło, natomiast w 2019 roku 2 najemców opuściło lokal.

Zaobserwować można także spadek liczby wypłaconych dodatków mieszkaniowych. Wpływ na taki stan rzeczy niewątpliwie miało wprowadzenie programu rządowego 500 +, na mocy Ustawy o pomocy

państwa w wychowywaniu dzieci. Poprawiło to sytuację materialną wielu rodzin, zwłaszcza tych wielodzietnych.

Świadczenie to przysługuje, jeśli średni miesięczny dochód w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku nie przekracza: 175,00% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym, 125,00% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym. Kwota najniższej emerytury od 1 marca 2020 roku wynosi 1 200,00 zł.

W 2019 roku wypłacono 51 dodatków mieszkaniowych. Podstawą ich przyznania było 11 decyzji przyznających prawo do dodatku mieszkaniowego. Kwota najniższego dodatku wynosiła 43,71 zł, natomiast kwota najwyższego dodatku – 355,41 zł.

Tabela 2. ***Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2015-2019***

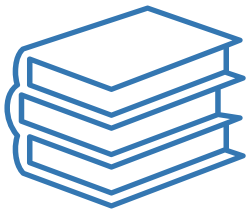
	2015	2016	2017	2018	2019
liczba	194	155	95	71	51
kwota	23 883	20 664	13 284	11 960	8 561

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W najbliższym czasie niezbędną stanie się konieczność znalezienia odpowiedniej bazy lokalowej w celu utworzenia mieszkania chronionego jako lokalu mającego zapewnić osobom w nim zamieszkującym przygotowanie do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie lub zastąpić pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Problem stanowią jednak ograniczone zasoby finansowe gminy, wynikające m.in. z ograniczenia dotacji celowych na działania własne gminy. Jak wynika z wywiadu pogłębionego przeprowadzonego w ramach spotkań konsultacyjnych, przedstawiciele jednostek samorządowych dostrzegają możliwość rozwiązania tego problemu np. poprzez przekształcenie któregoś z mieszkań socjalnych na rzecz mieszkania chronionego lub nawiązanie współpracy międzygminnej w tym zakresie.

Ze względu na długi czas oczekiwania na mieszkania komunalne rekomenduje się zintensyfikowanie działań mających na celu zwiększenie zasobów komunalnych gminy, poprzez podjęcie współpracy z lokalnymi inwestorami, deweloperami oraz pozyskanie dofinansowania z funduszy unijnych. Zaleca się także wprowadzenie alternatywnych form wsparcia w postaci np. bonifikat z tytułu najmu lokali komunalnych dla osób w trudnej sytuacji finansowej.

2.1.5. OŚWIATA I WYCHOWANIE

Oświata w Gminie Zgorzelec jest uważana za jedną z najlepiej dofinansowanych i zarządzanych w kraju. Baza placówek jest odpowiednio wyposażona i dobrze zlokalizowana. Zauważalna jest dbałość o dzieci w każdym wieku. Gmina permanentnie rozwija się w tym obszarze– obliguje ją ogólnopolski tytuł „Lider Edukacji". W roku szkolnym 2018/2019 Gmina Zgorzelec była organem prowadzącym dla 5 szkół podstawowych oraz 1 przedszkola. Stan organizacji placówek oświatowych obrazuje poniższa tabela:

Tabela 3. ***Liczba uczniów oraz publicznych placówek oświatowych***

PLACÓWKA	LICZBA ODDZIAŁÓW	LICZBA UCZNIÓW	ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE
Szkoła Podstawowa im. Wandy Chotomskiej w Łagowie	6	100	41
Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Osieku Łużyckim	10	171	37
Szkoła Podstawowa im. Osadników Wojskowych w Trójcy	7	94	12
Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Żarskiej Wsi	6	85	42
Szkoła Podstawowa im. Sybiraków w Jerzmankach	10	147	-
Publiczne Przedszkole Krasnoludki w Jędrzychowicach	4	95	95
RAZEM	43	692	132

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Zgorzelec

Oferta edukacyjna obejmuje:

- zajęcia pozalekcyjne,
- zajęcia wyrównawcze,
- wypoczynek w miejscu zamieszkania i w formach wyjazdowych
- konkursy szkolne,
- działania promujące zdrowy styl życia wśród młodzieży szkolnej,
- świetlice środowiskowe,
- dożywianie dzieci i młodzieży,
- opiekę w placówkach oświatowych od 7.00 do 17.00,
- bazę sportową,

- kluby sportowe,

W roku szkolnym 2020/2021 szkoły realizują szereg programów edukacyjno-profilaktycznych, m.in:

1. Trzymaj formę: Ogólnopolski Program Edukacyjny współorganizowany jest przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz Polską Federację Producentów Żywności Związek Pracodawców w ramach realizacji strategii WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia.
2. Moje dziecko idzie do szkoły. Celem akcji jest podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat wybranych elementów zdrowego stylu życia, uświadomienie rodzicom ich roli w kształtowaniu prawidłowych nawyków prozdrowotnych dzieci, przekonanie rodziców o słuszności działań profilaktycznych podejmowanych w szkole i w domu.
3. Czyste powietrze wokół nas. Pogram edukacyjny dla dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców i opiekunów, mający na celu wykształcenie umiejętności rozpoznawania różnych źródeł dymów, zwiększenie wrażliwości dzieci na szkodliwość dymu papierosowego oraz poziomu wiedzy na temat skutków palenia papierosów.
4. Nie pal przy mnie, proszę. Program edukacji antytytoniowej dla uczniów klas I-III szkół podstawowych
5. Skąd się biorą produkty ekologiczne. Celem programu jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat.
6. Program domowych detektywów Jaś i Małgosia na tropie. Cele programu to opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu.

Baza placówek oświatowych jest systematycznie modernizowana. W sierpniu 2019 roku zakończono prace budowlane związane z przebudową budynku Szkoły Podstawowej w Żarskiej Wsi. W ramach prowadzonych robót rozebrano starą część budynku szkoły i wybudowano nowy obiekt dla dzieci przedszkolnych odpowiadający wszystkim wymogom i normom technicznym. Budynek składa się z 10 pomieszczeń, w skład których wchodzą: nowoczesna i przestronna sala ćwiczeń, sale rekreacyjne, sala rekreacyjno – dydaktyczna, pomieszczenia przedszkolne, magazynek, przebieralnia, zaplecze sanitarne. Obiekt doposażono również w nowe meble, pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy. Inwestycja w całości została sfinansowana ze środków własnych Gminy Zgorzelec w kwocie 1 601 786,00 zł.

Uczniowie szkół Gminy Zgorzelec oraz placówek i oddziałów przedszkolnych biorą udział w licznych konkursach organizowanych nie tylko na poziomie gminy, ale także powiatu i województwa. Uczniowie są także zachęcani do aktywnego uczestnictwa w licznych wydarzeniach kulturalnych, konkursach recytatorskich, przeglądach piosenki i tańca oraz olimpiadach z zakresu poszczególnej wiedzy tematycznej: matematycznej, fizycznej, biologicznej itp. Biorą również udział w rozgrywkach międzyszkolnych i turniejach sportowych, zawodach w łyżwiarstwie, trójboju

i czwórboju lekkoatletycznym, siatkówce, mini piłce nożnej, tenisie stołowym, mini piłce siatkowej, piłce nożnej i ręcznej. Ponadto w Szkole Podstawowej w Żarskiej Wsi funkcjonują zajęcia z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które cieszą się dużym zainteresowaniem. Przedstawiciele placówek oświatowych oraz władze gminy i jednostek organizacyjnych dostrzegają potrzebę wprowadzenia tego typu zajęć również w pozostałych szkołach na terenie gminy.

Szkoła może udzielać stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe. W roku szkolnym 2018/2019 wypłacono 57 stypendiów dla uczniów za bardzo dobre wyniki w nauce lub osiągnięcia sportowe, na łączną kwotę 7 000,00 zł.

W ramach edukacji prozdrowotnej w klasie IV, V i VI odbywały się zajęcia profilaktyczne prowadzone przez Stowarzyszenie Profilaktyki i Profesjonalnej Pomocy Osobom Uzależnionym „SUBSIDIUM". Uczniowie klas IV-VI uczestniczyli także w prelekcji na temat AIDS oraz szkodliwości palenia tytoniu. Odbyły się również spotkania związane ze zdrowym odżywianiem i higieną jamy ustnej, zajęcia dla dzieci o tematyce cyberprzemocy oraz bezpiecznej drogi do szkoły i ze szkoły. Zorganizowano także Program z okazji 100 - lecia odzyskania niepodległości.

Na podstawie 4 umów zawartych z rodzicami dzieci niepełnosprawnych zrefundowano koszty dowozu i opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi dowożonymi do szkół. Również 7 uczniom niepełnosprawnym pokryto koszty dowozu do Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego transportem specjalistycznym zapewnianym przez gminę.

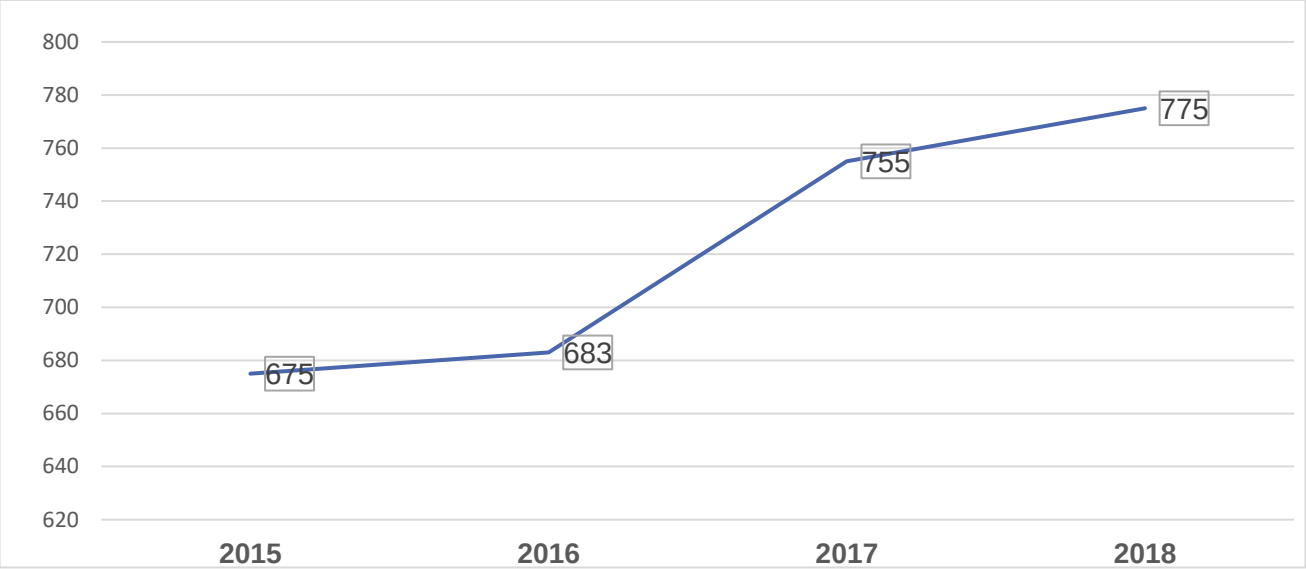
Obserwuje się jednak spadek liczby uczniów w placówkach oświatowych, co związane jest często z miejscem zatrudnienia rodziców, którzy pracując w Mieście Zgorzelec zapisują tam również dzieci do szkół, blisko miejsca pracy. Powodem może być również zauważana wśród rodziców niska jakość zajęć pozalekcyjnych, które prowadzone są zazwyczaj przez osoby bez odpowiednich kwalifikacji w danym obszarze edukacyjnym. Należy też zwrócić uwagę na fakt, że zajęcia – chociaż liczne - w niewielkim stopniu odpowiadają na potrzebę motywacji uczniów z trudnościami adaptacyjnymi, mających często problem z brakiem jakichkolwiek zainteresowań.

Respondenci w większości oceniają ofertę edukacyjną szkół podstawowych jako złą (36,70%) lub przeciętną (23,30%). Zaledwie 13,30% respondentów uważa poziom szkolnictwa podstawowego za dobry.

Na terenie Gminy Zgorzelec funkcjonuje również Niepubliczne Przedszkole „Chatka Puchatka" w Radomierzycach, prowadzone przez Fundację Wspierania Inicjatyw Lokalnych PROBUS z siedzibą w Ręczynie, do którego uczęszcza 24 dzieci.

W ostatnich latach liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na terenie Gminy Zgorzelec wzrosła, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 7*. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w latach 2015-2018*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jest to konsekwencją uruchomienia Gminnego Przedszkola „Krasnoludki" w Jędrzychowicach z czterema oddziałami przedszkolnymi oraz z otwarciem oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych – po dwa oddziały w każdej placówce. Podjęte działania w tym zakresie są odpowiedzią gminy na rosnącą potrzebę zapewnienia większego dostępu do miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego.

W zakresie zapewnienia opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia rozbudowano istniejącą gminną bazę edukacyjną o budynek Gminnego Żłobka „Muchomorek" w Jędrzychowicach. Istniejący budynek przedszkola publicznego rozbudowano o nową, konstrukcyjnie niezależną część połączoną szklanym łącznikiem. Zakres przedmiotowy inwestycji obejmował budowę obiektu parterowego z trzema salami dydaktycznymi, gabinetem do terapii polisensorycznej, pomieszczeniami sanitarno - higienicznymi, wózkownią, szatnią i pomieszczeniami socjalnymi. Funkcjonalnie żłobek pomieści 79 dzieci w wieku od 1 roku do lat 3. Wszystkie pomieszczenia wyposażono w nowe meble, sprzęt do wypoczynku i zabaw. Zrewitalizowano także plac zabaw z infrastrukturą dopasowaną do potrzeb najmłodszych dzieci. Projekt zrealizowano dzięki pozyskanym środkom z ministerialnego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+". Wartość inwestycji wyniosła 3 810 815,86 zł, z czego dofinansowanie w wysokości 1 320 000 zł pochodzi ze środków Maluch +. W grudniu 2019 roku otrzymano także dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020, na realizację projektu „Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w Gminie Zgorzelec". Dzięki pozyskanym środkom zabezpieczono wydatki na bieżące funkcjonowanie placówki oraz częściowe pokrycie kosztów osobowych kadry pedagogicznej i obsługi. Podjęta inwestycja w całości pokrywa zapotrzebowanie gminy na miejsca dla dzieci do 3 roku życia, zapewnia je także dzieciom z terenu Miasta Zgorzelec.

Tabela 4. ***Liczba placówek i miejsc dla dzieci do 3 roku życia w 2019 roku (przed zakończeniem inwestycji).***

Jednostka terytorialna	Miara	Wartość liczbowa
Gmina	Liczba dzieci w żłobkach	19
	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	3
	Liczba żłobków	1
	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	8
Powiat (średnia)	Liczba dzieci w żłobkach	38,29
	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	5,43
	Liczba żłobków	0,71
	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	8,43
Województwo (średnia)	Liczba dzieci w żłobkach	95,39
	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	13,37
	Liczba żłobków	2,24
	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	45,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za rok 2019

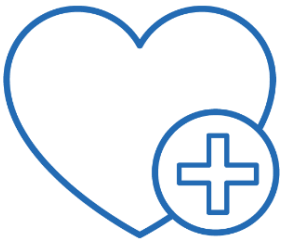
Ankietowani mieszkańcy Gminy Zgorzelec w 33,30% źle oceniają jakość edukacji przedszkolnej oraz opieki nad dziećmi do lat 3, 26,70% respondentów uważa, że jakość edukacji przedszkolnej jest przeciętna, a 20,00% jako przeciętną ocenia możliwość zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3. Zaledwie 10,00% respondentów dobrze oceniło ofertę przedszkoli, odpowiednio 6,70% - opiekę nad dziećmi do lat 3 %

Wskazane jest kontynuowanie współpracy z tzw. trzecim sektorem oraz dalsze pozyskiwanie funduszy unijnych w celu utworzenia większej liczby niepublicznych placówek wychowania przedszkolnego. Wpłynie to pozytywnie zarówno na aktywizację zawodową mieszkańców jak i na poprawę dostępu do miejsc w przedszkolach. Należy również uwzględnić zmodyfikowanie oferty edukacyjnej w szkołach podstawowych w ramach zajęć pozalekcyjnych, uwzgledniające potrzeby uczniów z trudnościami dydaktycznymi oraz adaptacyjnymi.

2.1.6. OPIEKA ZDROWOTNA I BEZPIECZEŃSTWO

W 2019 roku na terenie Gminy Zgorzelec funkcjonowały 2 publiczne placówki medyczne działające w miejscowości Trójca i Radomierzyce. Placówki te udzielają porad w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, podstawowej opieki ambulatoryjnej oraz w zakresie szczepień. Dalsze funkcjonowanie jednej tych placówek, znajdującej się w Radomierzycach, jest nierentowne, z uwagi na niską liczbę osób z niej korzystających. Na terenie gminy działa także ośrodek niepubliczny w Żarskiej Wsi. Problemem gminy w tym obszarze jest niewystarczająca liczba wykwalifikowanej kadry, przedemerytalny wiek obecnie pracujących lekarzy i brak pracowników medycznych mogących ich zastąpić. Większa część wyspecjalizowanej polskiej kadry medycznej znajduje zatrudnienie w niemieckich placówkach medycznych na dużo korzystniejszych warunkach płacy i pracy. Utrzymanie tej tendencji może spowodować zamknięcie wiejskich ośrodków zdrowia i konieczność korzystania przez mieszkańców gminy z opieki medycznej w siedzibie Szpitala Powiatowego w Zgorzelcu. Wpłynie również na jakość oraz dostęp do oferowanych świadczeń zdrowotnych, zmniejszy także ich różnorodność. W latach 2017 - 2018 największą frekwencją cieszyły się promowane w Gminie działania profilaktyczne w ramach umów zawartych z Wielospecjalistycznym Szpitalem - Samodzielnym Publicznym Zespołem Opieki Zdrowotnej Zgorzelec. Porady i badania były wykonywane przez lokalnych specjalistów. Z wizyt indywidualnych i badań profilaktycznych skorzystała wówczas spora grupa mieszkańców. Natomiast w 2019 roku żaden z podmiotów realizujących zadanie z zakresu ochrony zdrowia publicznego nie zrealizował dla mieszkańców gminy żadnych badań profilaktycznych.

Na terenie Gminy Zgorzelec funkcjonuje Wielospecjalistyczny Szpital - Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu przy wsparciu finansowym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020 oraz partnerów realizuje programy całkowicie bezpłatnie. Szpital dysponuje:

- 21 oddziałami szpitalnymi,
- 1 stacją dializ,
- 39 poradniami specjalistycznymi,
- 12 ośrodkami Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- 10 pracowniami diagnostyki medycznej,
- 1 medycznym laboratorium diagnostycznym z pracownią serologii i bakteriologii,
- 22 gabinetami medycyny szkolnej.

W ramach dodatkowych działań gmina w 2019 roku przeznaczyła kwotę 7.000 zł, w ramach ochrony i promocji zdrowia podpisując umowy z organizacjami takimi jak: Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie Eurocentrum Kobiet, Klub Puszystych BIS.

W kolejnych latach planuje się monitorować kwestie ochrony zdrowia pod kątem pozyskiwania na ten cel środków finansowych pochodzących ze źródeł zewnętrznych. W ramach Strategii Promocji i Profilaktyki Zdrowia Gminy Zgorzelec na lata 2018-2022 zawarto Porozumienie z WS-SPZOZ w ramach realizacji przez Gminę Zgorzelec zadań wynikających z zapisów Narodowego Programu Zdrowia oraz w związku z wnioskami zgłaszanymi przez mieszkańców gminy.

Ponad połowa mieszkańców pozytywnie ocenia dostęp do opieki zdrowotnej na terenie gminy, niespełna 25,00% ankietowanych uważa, że dostęp ten jest na przeciętnym poziomie, około 20,00% ocenia go negatywnie, natomiast niespełna 10,00% nie ma zdania w tej kwestii.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje Ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja oraz Państwowa Straż Pożarna.

Ochrona przeciwpożarowa jest zadaniem własnym gminy. W szczególności konkretyzuje się w realizacji zadań mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez:

- zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia,
- zapewnienie sił i środków do zwalczania np. pożaru czy klęski żywiołowej,
- prowadzenie działań ratowniczych.

Ochrona przeciwpożarowa to zapewnienie koniecznych warunków ochrony technicznej ludzi i ich mienia, a także działań przeciwdziałających powstaniu lub minimalizujących skutki pożaru, klęski żywiołowej lub innego zagrożenia. Chodzi również o zapewnienie odpowiednich sił i środków do prowadzenia akcji ratowniczo-gaśniczych. Gmina ponosi wszelkie koszty utrzymania, wyszkolenia, wyposażenia i zapewnienia gotowości bojowej jednostek ochotniczych straży pożarnych, a także obowiązana jest do zapewnienia funkcjonariuszom umundurowania bojowego i ubezpieczenia członków ochotniczych straży pożarnych. Ochotnicze straże pożarne są natomiast

jednostkami ochrony przeciwpożarowej i funkcjonują w oparciu o przepisy Ustawy Prawo o stowarzyszeniach. Wójt koordynuje funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze gminy w zakresie ustalonym przez wojewodę.

Ochotnicze straże pożarne działające na terenie Gminy Zgorzelec zapewniają bezpieczeństwo mieszkańcom gminy oraz mieszkańcom powiatu zgorzeleckiego. Istotną rolę pełnią tu ochotnicze straże pożarne włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego tj.

- OSP Trójca
- OSP Radomierzyce

Poza systemem KSRG funkcjonują:

- OSP Sławnikowice,
- OSP Gronów.

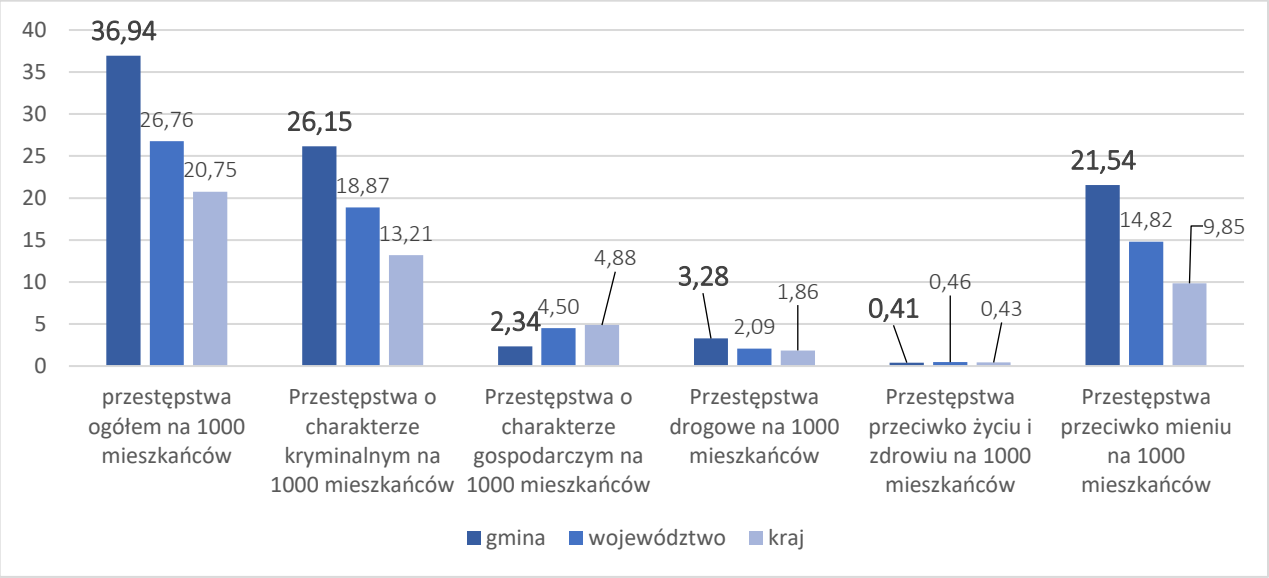
Jednostki OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego stanowią jednocześnie odwód Komendy Wojewódzkiej PSP we Wrocławiu, co wiąże się możliwością ich dysponowania na terenie całego kraju. Ochotnicze Straże Pożarne liczą 160 członków zwyczajnych w tym 14 kobiet oraz 3 członków wspierających i 4 honorowych. Do Jednostek Operacyjno-Technicznych należy 66 strażaków, którzy biorą bezpośredni udział w działaniach ratowniczych. Przy OSP Trójca funkcjonuje także dziecięca drużyna pożarnicza, do której obecnie należy 15 członków. Najczęściej strażacy ochotnicy wyjeżdżają do gaszenia pożarów, udzielania pomocy poszkodowanym w wypadkach drogowych, usuwania z dróg drzew powalonych przez wichurę, likwidowania skutków zanieczyszczeń ekologicznych, gniazd os i szerszeni.

W ramach poprawy poziomu bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy w 2018 roku zakończono również inwestycję polegającą na rozbudowie oraz modernizacji oświetlenia drogowego. Na wszystkich istniejących odcinkach zastosowano oprawy w najnowszej technologii LED. W wyniku inwestycji gmina wygrała ogólnopolski konkurs i otrzymała tytuł „Najlepiej Oświetlona Gmina i Miasto w Polsce" oraz „Najlepsza Inwestycja Oświetleniowa w Polsce". Zlecono również zaprojektowanie oświetlenia ulicznego w brakujących miejscach na obszarze całej gminy. Przez cały rok 2019 na bieżąco trwały roboty naprawczo – modernizacyjne istniejącego oświetlenia drogowego oraz sukcesywne budowanie nowych punktów świetlnych. Rozpoczęto budowę ciągu pieszego, co przyczyniło się do zwiększenia bezpieczeństwa drogowego mieszkańców Jędrzychowic, którzy zyskali bezpieczny chodnik na całej długości drogi w centralnej części wsi. Realizację inwestycji zakończono w 2020 roku.

Oceniając stan bezpieczeństwa publicznego należy uwzględnić wskaźniki przestępczości na terenie gminy. Na obszarze Gminy Zgorzelec nie funkcjonuje posterunek policji. Najbliższy znajduje się w Mieście Zgorzelcu i stanowi Siedzibę Komendy Powiatowej Policji. W 2019 roku na terenie Gminy

Zgorzelec stwierdzono 263 przestępstwa i było to o 56 zdarzeń więcej niż w roku 2018. Najczęściej występującymi przestępstwami na terenie gminy były kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. Szczegółowo sytuację obrazuje poniższy wykres.

Wykres 8. ***Wskaźnik przestępczości w roku 2019 w Gminie Zgorzelec- zestawienie zbiorcze***

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy mogli wyrazić swoją opinię na temat poczucia bezpieczeństwa; 30,00% dobrze ocenia ten obszar, 16,70% badanych uznało, że poziom bezpieczeństwa w gminie jest niezadowalający.

W związku z rosnącym wskaźnikiem przestępczości rekomenduje się podjęcie działań naprawczych w kierunku zwiększenia roli prewencji przestępczości, czyli: usuwania przyczyn czynów kryminalnych (mogą to być np. przeżycia rodzinne, okoliczności zatrudnienia, poziom wykształcenia, pozycja ekonomiczna i społeczna), kształtowania postaw prospołecznych, działań resocjalizacyjnych, edukacyjnych itp.

2.1.7. DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Organizacjami pozarządowymi określamy wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysku.

Współpraca Gminy Zgorzelec z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jest prowadzona zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz na podstawie

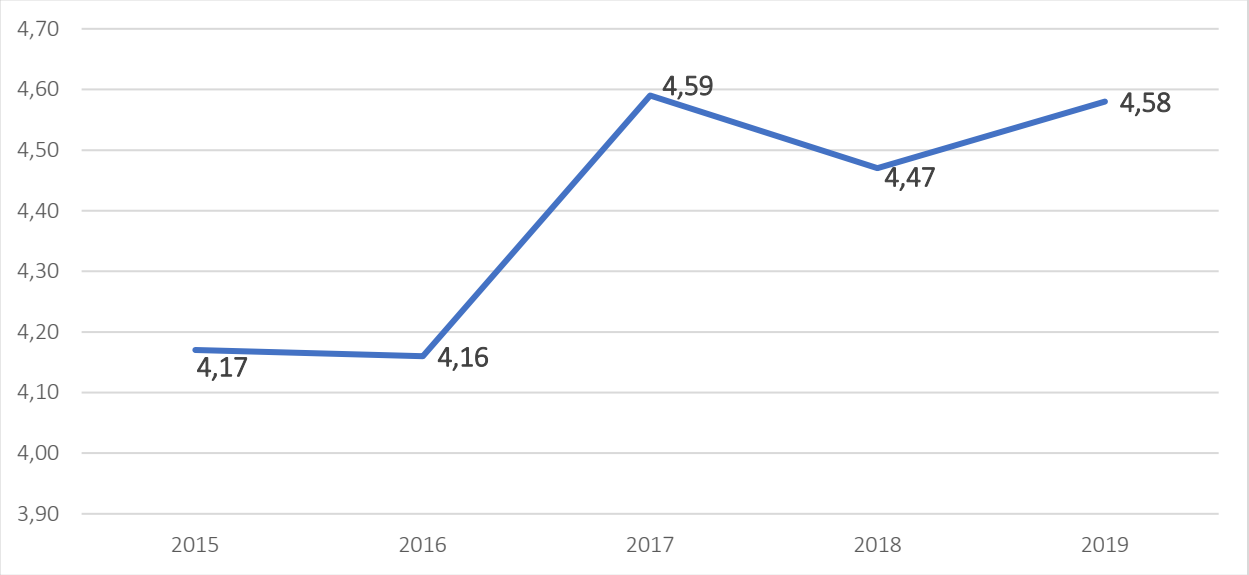
Uchwały Nr 290/17 Rady Gminy Zgorzelec z dnia 27 listopada 2017 roku w sprawie współpracy Gminy Zgorzelec z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Priorytetowe cele oraz obszary działania i formy współpracy Gminy Zgorzelec z organizacjami pozarządowymi określa także Roczny Program Współpracy, który jest narzędziem do umacniania lokalnych działań oraz stwarzania warunków do powstawania inicjatyw i struktur na rzecz społeczności lokalnej. Zgodnie z założeniami programu, współpraca przebiega w formie finansowej oraz pozafinansowej natomiast środki zaplanowane na zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym przyznawane są w drodze otwartego konkursu ofert. Wsparcie jest udzielane głównie w obszarach:

- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, (w tym organizacja profilaktyki i pomoc rodzinom i osobom uzależnionym od narkotyków oraz organizacja profilaktyki i pomoc rodzinom i osobom uzależnionym od alkoholu),
- ochrony i promocji zdrowia,
- pomocy społecznej (w tym ludziom starszym, bezdomnym, zwolnionym z zakładów karnych oraz rodzinom wielodzietnym),
- nauki, edukacji, oświaty i wychowania (w tym wspierania dzieci i młodzieży uzdolnionej, realizacja programów profilaktyczno – wychowawczych i edukacyjnych, organizacji konkursów ekologicznych, wspierania działań zmierzających do wyrównywania szans startu życiowego) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu, turystyki i krajoznawstwa oraz wypoczynku,
- realizacji zadań z zakresu dóbr kultury, dziedzictwa narodowego i martyrologii, porządku i bezpieczeństwa publicznego (w tym wspierania i upowszechniania wiedzy o zagrożeniach i ich zapobieganiu, działań dotyczących skutków nagłych wypadków, awarii, katastrof i kataklizmów, upowszechniania wśród mieszkańców gminy - ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży – w tym edukacji praktycznej i umiejętności z zakresu ratownictwa przeciwpowodziowego, przeciwpożarowego i medycznego), ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

Ponadto Gmina Zgorzelec aktywnie wspiera organizacje poprzez bieżące informowanie, doradztwo oraz przekazywanie pomocy merytorycznej. Organizacje mają możliwość kontaktowania się z pracownikami urzędu oraz uzyskania informacji o aktualnych przepisach prawnych dotyczących sektora pozarządowego.

Współpraca Gminy Zgorzelec z NGO systematycznie się rozwija, o czym świadczy rosnący wskaźnik fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na terenie gminy.

Wykres 9. ***Wskaźnik fundacji i stowarzyszeń w roku 2019 w Gminie Zgorzelec***

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie gminy funkcjonują następujące organizacje pozarządowe:

- Amatorski Klub Siatkówki Kobiet Szpachelki
- Fundacja PRODEO
- Fundacja Społeczna Łużyce
- Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych PROBUS
- Klub Sportowy APIS Jędrzychowice
- Klub Sportowy ISKRA
- Klub Sportowy Lech Ręczyn
- Klub Sportowy LZS Żarska Wieś
- KS Ludowy Zespół Sportowy Gwiazdozbiory Radomierzyce
- Ludowy Zespół Sportowy FC HERT SŁAWNIKOWICE
- Ludowy Zespół Sportowy RICARDO Jerzmanki
- Ludowy Zespół Sportowy Spytków
- Łużyckie Stowarzyszenie rekreacyjno-Sportowe „Na koń” w Łagowie
- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Gozdaninie
- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Gronowie
- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Radomierzycach
- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Sławnikowicach
- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Trójcy

- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Gminne w Zgorzelcu
- Polsko – Saksońska Fundacja Tschirnhaus Museion
- Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich i Młodzieży w Kostrzynie
- Stowarzyszenie Kulturalne Tylice 12
- Stowarzyszenie Miłośników Przyrody Łużyce Górne
- Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Wiejskiej KOŹLIKI
- Stowarzyszenie Na Rzecz Ekorozwoju Wsi Gronów, Przesieczany, Sławnikowice
- Stowarzyszenie Osiek Łużycki Moja Wieś
- Stowarzyszenie Pracy Samarytańskiej Dla Mieszkańców Wsi Ręczyn, Spytków, Kostrzyna, Niedów
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Łagów Błękitne Kamizelki
- Stowarzyszenie Samarytanie ze Sławnikowic
- Stowarzyszenie Spytków Bez Granic
- Stowarzyszenie Stokrotka
- Stowarzyszenie Strażnicy Pamięci Ziemi Zgorzeleckiej
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Specjalistyczne Rodzin, Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Bądź wśród nas”
- Uczniowski Klub Sportowy Lusatia przy SP w Osieku Łużyckim
- Uczniowski Klub Sportowy Zapasów w Jerzmankach
- UKS Zapasów przy MDK w Zgorzelcu z siedzibą w Jerzmankach
- Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło Gminne w Zgorzelcu
- Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe
- Klub Trzeźwych Przyjaciół
- Komenda Hufca ZHP im Osadników Wojskowych
- Parafialny Zespół CARITAS przy Parafii św. Józefa Robotnika
- Polski Czerwony Krzyż
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Stowarzyszenie Charytatywne
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków
- Powiatowe Stowarzyszenie Wspierania Młodzieży Uzdolnionej
- Stowarzyszenie Profilaktyki i Profesjonalnej Pomocy Osobom Uzależnionym Subsydium
- Towarzystwo Kolarskie Karkonosze Tour

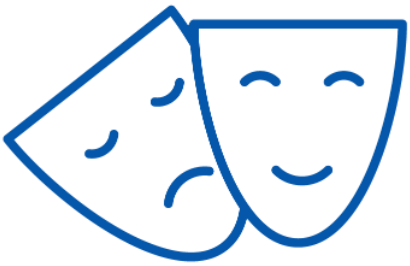
- Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych Powrót z U
- Uczniowski Klub Sportowy BASKET ZGORZELEC
- Uczniowski Klub Sportowy Siatkówki Dziewcząt
- Zgorzelecki Klub Bokserski
- Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Powiatu Zgorzeleckiego

W 2019 roku w wyniku rozstrzygnięcia konkursu ofert, podpisano 40 umów, obejmujących zadania z zakresu:

- organizacji profilaktyki i pomocy rodzinom i osobom uzależnionym od narkotyków,
- organizacji profilaktyki i pomoc rodzinom i osobom uzależnionym od alkoholu,
- ochrony i promocji zdrowia,
- pomocy społecznej, w tym pomocy ludziom starszym, bezdomnym, zwolnionym z zakładów karnych oraz rodzinom wielodzietnym,
- nauki, edukacji, oświaty i wychowania (w tym: edukacja regionalna, wspieranie dzieci i młodzieży uzdolnionej, realizacja programów profilaktyczno – wychowawczych i edukacyjnych, organizacja konkursów ekologicznych, wspieranie działań zmierzających do wyrównywania szans startu życiowego,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu, turystyki i krajoznawstwa oraz wypoczynku,
- realizacji zadań z zakresu dóbr kultury, dziedzictwa narodowego i martyrologii,
- realizacji zadań z zakresu porządku i bezpieczeństwa.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym 23,30% uczestników określiło współpracę Gminy Zgorzelec z organizacjami pozarządowymi jako przeciętną lub złą, 20,00% respondentów jako dobrą, 13,30% ankietowanych bardzo dobrze oceniło ten obszar. Znaczna liczba negatywnych odpowiedzi może wskazywać na brak bieżącej wiedzy mieszkańców na temat współpracy gminy z NGO lub tez na zbyt wąski obszar działań organizacji pozarządowych. Zaleca się przeprowadzenie pogłębionej analizy tego obszaru.

2.1.8. KULTURA

Do podstawowych zadań Gminnego Ośrodka Kultury w Zgorzelcu należy rozpoznanie oraz rozbudzanie potrzeb kulturalnych, kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze, organizowanie przedsięwzięć kulturalnych oraz różnorodnych form edukacji artystycznej i kulturalnej, skierowanej do wszystkich mieszkańców. Gminny Ośrodek Kultury w Zgorzelcu prowadzi działalność edukacyjną na bazie świetlic wiejskich i bibliotek, w których prowadzone są zajęcia przeznaczone dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych.

Do najważniejszych przedsięwzięć, które sprzyjają rozwojowi życia kulturalnego oraz promują gminę należą m.in.: systematycznie organizowane Dożynki Gminne, Konkurs Kolęd i Pastorałek, Spotkanie Wielkanocne, Sołecki Turniej Kulinarny**,** IX Gminny Bieg Uliczny, Dzień Dziecka, Noc Świętojańska (współfinansowana z Funduszu Małych Projektów Interreg Polska – Saksonia 2014-2020 oraz ze środków z budżetu państwa). Podczas ferii zimowych zorganizowano wycieczkę do Szklarskiej Poręby, której wzięło udział około 50 dzieci z gminnych miejscowości. Na miejscu czekał na dzieci kulig górską ścieżką, który zakończył się wspólnym ogniskiem i pieczeniem kiełbasek.

Na terenie Gminy Zgorzelec funkcjonuje także Gminna Biblioteka Publiczna w Łagowie oraz jej filie biblioteczne.

Do podstawowych zadań biblioteki należy:

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, zakup nowości wydawniczych z uwzględnieniem poszczególnych grup czytelniczych, uzupełnianie księgozbioru o obowiązujący kanon lektur szkolnych,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych,
- ocena posiadanych zbiorów pod kątem ich przydatności i dokonywanie selekcji,
- popularyzacja książek i czytelnictwa.

W 2019 roku zakupiono 743 woluminy o łącznej wartości 14 217,36 zł. Sieć biblioteczną odwiedziło łącznie 8 967 osób. Wypożyczono 8 307 woluminów. Najczęściej wypożyczane były zbiory dla dorosłych, a następnie literatura dla dzieci i młodzieży. W 2019 roku zarejestrowano ogółem 763 czytelników. Najwięcej czytelników zarejestrowała filia biblioteczna w Radomierzycach oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Łagowie.

W Gminnej Bibliotece Publicznej oraz jej filiach znajduje się łącznie sześć komputerów stacjonarnych i dwa laptopy, z których trzy są dostępne w czytelniach internetowych dla czytelników. Stworzono pięć katalogów w wersji elektronicznej - w Gminnej Bibliotece Publicznej w Łagowie, filii bibliotecznej w Radomierzycach, Jędrzychowicach, Trójcy oraz w Jerzmankach. W ramach dalszego procesu

cyfryzacji w przyszłości planuje się wdrożyć możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia oraz zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych.

Gminna Biblioteka Publiczna co roku uczestniczy w kampanii społecznej „Mała książka – wielki człowiek", organizowanej przez Instytut Książki. Kampania ta mówi o korzyściach wynikających ze wspólnego rodzinnego czytania już od pierwszych miesięcy życia dziecka.

Gminna Biblioteka Publiczna w Łagowie po raz kolejny złożyła wniosek do Biblioteki Narodowej w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych. Głównym celem tego programu jest wzmocnienie aktywności czytelniczej w bibliotekach publicznych. W ramach dotacji otrzymano kwotę 4 200,00 zł.

Na terenie gminy działają także świetlice wiejskie. Są to placówki, w których mogą spotkać się mieszkańcy wsi. Przy świetlicach często aktywnie działają Koła Gospodyń Wiejskich, lokalne Stowarzyszenia czy też Rady Sołeckie. W celu integracji i aktywizacji społeczeństwa organizowane są wspólne Wigilie, Dzień Matki, Dzień Babci, odbywają się zabawy sylwestrowe, np. w styczniu 2019 roku dzieci z Jędrzychowic miały okazję spotkać się na zabawie choinkowej, którą zorganizowała Rada Sołecka wraz z gospodarzem wsi. Z najmłodszymi bawili się animatorzy Agencji i Animacji Kultury TIK TAK ze Zgorzelca. Kolejna styczniowa impreza miała miejsce w świetlicy w Żarskiej Wsi, w której sołectwo zorganizowało „Wieczór Kolęd".

Pod Gminny Ośrodek Kultury podlegają również siłownie zewnętrzne, których głównym zadaniem jest rozpowszechnianie zdrowego stylu życia. W siłowniach znajduje się zarówno sprzęt dla kobiet, jak i mężczyzn. W miarę możliwości finansowych gmina stara się uzupełniać siłownie o nowy sprzęt sportowy, biorąc pod uwagę zapotrzebowania zgłaszane przez mieszkańców.

Na terenie gminy działa także Centrum Rekreacyjno-Turystyczne w Radomierzycach. Jest to jednostka powołana do realizacji zadań własnych Gminy Zgorzelec w zakresie rozwoju i promocji kultury fizycznej, turystyki i rekreacji. CRT zatrudniało w 2019 roku 14 osób na umowach o pracę. Ponadto na umowę-zlecenie zatrudniono trenerów piłki nożnej (dwóch w Apisie Jędrzychowice – trenerzy juniorów i seniorów, dwóch w Iskrze Łagów – trenerzy młodzików i seniorów oraz jednego trenera młodzików w Lechu Ręczyn) oraz trzech instruktorów na lodowisku (instruktora nauki jazdy na łyżwach, instruktora doskonalenia jazdy na łyżwach oraz instruktora nauki gry w hokeja).

W trwałym zarządzie jednostki znajdują się następujące obiekty:

- CRT w Radomierzycach
- Obiekt sportowy „ŁOŚ" w Łagowie
- Obiekt sportowy „Apis" Jędrzychowice
- Obiekt sportowy „Iskra" Łagów
- Obiekt sportowy „Lech" Ręczyn

- Boisko sportowe w Jerzmankach

W ramach prowadzonej działalności w obiektach CRT w 2019 roku zorganizowano następujące imprezy sportowo-rekreacyjno-turystyczne:

- Ferie zimowe – „Fajne ferie w CRT" – działania warsztatowo-artystyczne dla dzieci w okresie wolnym od nauki szkolnej;
- Marsz karnawałowy – cykliczna impreza w formie aktywnego przemarszu na trasie Stalag VIIIA – CRT w Radomierzycach;
- Kowbojski Dzień Kobiet – cykliczna tematyczna impreza w formie rajdu rowerowego szlakami turystycznymi po stronie polskiej i niemieckiej z okazji Dnia Kobiet;
- Wielkanocny Bieg dla Jaj – charytatywna plenerowa akcja wraz z przemarszem, rowerową wycieczką oraz licytacjami i muzycznymi atrakcjami dla wszystkich;
- Piknik europejski – spływ kajakowy w ramach dni Funduszy Europejskich oraz otwarcia sezonu kajakowego;
- Letnie warsztaty dla dzieci – działania warsztatowo-artystyczne dla dzieci trwające trzy tygodnie w okresie wakacji;
- Rodzinny Triatlon Kajakowy – sportowa impreza plenerowa kończąca sezon letni.

Ponadto jednostka aktywnie współpracowała z organizacjami pozarządowymi w przygotowaniu imprez rekreacyjno-kulturalnych dedykowanych mieszkańcom Gminy, w tym ze Stowarzyszeniem Rozwoju Wsi Łagów „Błękitne Kamizelki" przy organizacji „Smaków rybnych", „Biegu dla Jaj", ze Stowarzyszeniem „Wspólna przyszłość" z Mikułowej oraz 10 Grunwaldzką Drużyną Harcerską „Kocia Skała" z Zawidowa przy organizacji Mikołajek na lodowisku.

Należy również wspomnieć, że Gmina Zgorzelec jako partner wiodący zrealizowała w partnerstwie międzynarodowym projekt „Przygoda z Nysą – zagospodarowanie pogranicza polsko – niemieckiego etap V". „Przygoda z Nysą" trwa już od ponad 8 lat. Projekt ten został podzielony na etapy - V etap projektu rozpoczął się 1 stycznia 2019 roku. Działania wszystkich partnerów mają na celu podniesienie jakości turystyki na pograniczu polsko – niemieckim wraz z możliwością wykorzystania walorów przyrodniczych. W ramach projektu zakończono budowę ścieżki rowerowej w pasie drogi powiatowej nr 2389D łączącej Łagów z Pokrzywnikiem o łącznej długości 3 280 m. Dodatkowo przygotowywana jest dokumentacja przetargowa na realizację zadania inwestycyjnego, polegającego na budowie infrastruktury turystycznej w postaci altan wypoczynkowych wolnostojących wraz z wyposażeniem, które zostaną wybudowane w 8 miejscowościach gminy.

Według mieszkańców Gminy Zgorzelec biorących udział w ankiecie dostępność do kultury i rozrywki na terenie gminy jest dobra, aż 70 ,00% ankietowanych oceniło dostępność do oferty kulturalno-rozrywkowej jako bardzo dobry, dobry lub przeciętny.

2.2. ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

2.2.1. DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu realizuje zadania wynikające z obowiązujących uregulowań prawnych oraz podejmuje nowatorskie inicjatywy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Czynione są starania aby działania pracowników pomocy społecznej były efektywne, skuteczne i nowoczesne oraz przyczyniały się do tworzenia nowego wizerunku instytucji pomocy społecznej. Prawidłowa realizacja zadań wymaga nie tylko zabezpieczenia w budżecie odpowiednich środków finansowych, ale również zapewnienia niezbędnych zasobów kadrowych, lokalowych i informatycznych oraz określenia potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu prowadzi na bieżąco monitoring problemów społecznych występujących w gminie oraz podejmuje działania podnoszące kompetencje pracowników GOPS. Kadra uczestniczy w licznych warsztatach, szkoleniach i superwizjach. W 2019 roku odbyły się m.in.:

- Worek bez dna, czyli jak OPS-y dociążają ze wszystkich stron (nowe ustawy, ich zmiany, przepisy),
- Spotkanie szkoleniowo – informacyjne w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim,
- Przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków z zakresu świadczeń wychowawczych i rodzinnych w których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- Postępowanie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia,
- Kryzys i interwencja kryzysowa,
- Przepisy o dodatkach energetycznych i mieszkaniowych,
- Postępowanie z dłużnikiem,
- Egzekucja administracyjna nienależnie pobranych świadczeń,
- Akademia streetworkingu,
- Superwizja pracy jako wsparcie działań m.in. asystenta rodziny,
- Jak prawidłowo przygotować księgi rachunkowe do zamknięcia roku budżetowego w OPS?
- Dolnośląskie Forum Pomocy Społecznej.

Do podstawowych działań GOPS należą zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej. Ponadto GOPS wypłaca dodatki mieszkaniowe i energetyczne, świadczenia rodzinne i pielęgnacyjne,

zapewnia pomoc materialną o charakterze socjalnym dla uczniów oraz wspiera rodziny wielodzietne, osoby starsze i niepełnosprawne.

Istotną kwestią w obszarze działalności GOPS jest również dalszy rozwój działań interdyscyplinarnych na rzecz profesjonalnej pomocy rodzinom oraz wzmacnianie środowiskowego systemu wsparcia dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcjami i zabezpieczenie odpowiedniej liczby asystentów rodziny do pracy z rodzinami wieloproblemowymi. Niezwykle ważną pozostaje również kwestia pozyskiwania dodatkowych środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na realizację zadań obejmujących szeroko rozumianą pomoc społeczną, a także kontynuacja działań aktywizujących i usamodzielniających rodziny korzystające z różnych form pomocy, zwiększających kompetencje rodzin, w tym ich aktywizację oraz zwiększenie konkurencyjności na rynku pracy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu realizuje także następujące programy:

- Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 - 2023. Jest to program wsparcia finansowego dla gmin w zakresie realizacji zadań własnych. W ramach Programu GOPS udziela pomocy w formie bezpłatnych posiłków lub zasiłku celowego na zakup żywności. Adresatami programu są dzieci i młodzież ucząca się oraz ich rodziny, a także osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe, będące w trudnej sytuacji życiowej.
- Osłonowy Program „Pomoc gminy w zakresie dożywiania” na lata 2019 - 2023. Celem programu jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych. Program będzie realizowany w latach 2019 - 2023. Z zaplanowanej w 2019 roku kwoty 61 600,00 zł wydatkowano kwotę 58 445,50 zł (z budżetu gminy: 38 345,50 zł, z budżetu państwa: 20 100,00 zł)
- Program Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej „Wspieraj Seniora”. Celem programu jest zapewnienie wsparcia seniorom, którzy ukończyli 70 lat i postanowili w czasie pandemii zostać w domu. Seniorzy mają możliwość skorzystania z pomocy w dostarczeniu niezbędnych produktów. Są to artykuły żywnościowe, leki oraz środki higieny osobistej.
- Program działań wspierających rodziny wielodzietne „Karta Dużej Rodziny 3+”. Karta jest stworzona z myślą o wsparciu w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży wychowującej się w rodzinach wielodzietnych oraz zwiększeniu dla nich dostępności do zajęć sportowych i kulturalnych. Karta uprawnia do szeregu zniżek, takich jak np. niższe opłaty w publicznym żłobku i przedszkolach prowadzonych przez gminę, zniżki na zajęcia organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury i Lodowisko ŁOŚ w Łagowie, częściowy zwrot za bilety komunikacji lokalnej, zniżki za korzystanie z wypoczynku dzieci, zniżka przy opłatach za najem mieszkania komunalnego

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej GOPS ma obowiązek zatrudnić pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym

wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną, w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. W 2019 roku kadra GOPS liczyła 12 osób w tym: kadra kierownicza - 1 osoba, pracownicy socjalni - 3 osoby, pozostali pracownicy - 8 osób. Spośród zatrudnionych pracowników 9 osób posiada wykształcenie wyższe, 3 wykształcenie średnie. Specjalizację I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiada 2 pracowników socjalnych. Wśród pracowników 2 osoby posiadają specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Tabela 5 ***Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców oraz liczby rodzin korzystających z pomocy w formie pracy socjalnej.***

ROK	2016	2017	2018	2019
Czy spełniony warunek ustawowy dot. pracowników socjalnych	TAK	TAK	NIE	NIE
Liczba mieszkańców wg GUS	8406	8489	8509	8516
Liczba rodzin w gminie korzystająca z pracy socjalnej	218	236	237	204
Liczba pracowników socjalnych	5	5	4	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *GUS oraz OZPS za 2019 rok*

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu współuczestniczy także w realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Program funkcjonuje w oparciu o:

- Ustawę z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020

Program obejmuje zarówno działania w zakresie profilaktyki alkoholowej jak i innych uzależnień np. od substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz uzależnień behawioralnych. Cele i działania Programu umożliwiają wdrożenie szerokiego spektrum oddziaływań (profilaktycznych, prewencyjnych, leczniczych oraz reintegracyjnych) i zadań podejmowanych wspólnie z różnymi podmiotami na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, w tym również w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Zgorzelec. Program jest adresowany do osób fizycznych, prawnych

i podmiotów nieposiadających osobowości prawnej, realizujących zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy, do osób z grup ryzyka, uzależnionych, ich rodzin oraz wszystkich mieszkańców Gminy Zgorzelec. W ramach realizacji Programu do zadań GOPS należy m.in.: praca socjalna z rodzinami, w których występuje alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie i inne problemy społeczne oraz motywacja do podjęcia leczenia i do udziału w programach korekcyjnych.

Zaleca się poszerzenie obszaru zadań o programy wspierające osoby z depresją oraz zaburzeniami psychicznymi, poprzez realizację działań podnoszących świadomość społeczności lokalnej na temat zaburzeń depresyjnych, a także pokazujących w jaki sposób je leczyć oraz jak im zapobiegać. Wskazane byłoby również założenie Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego o zasięgu ponadgminnym, ramach projektów unijnych np. PO WER „Deinstytucjonalizacja szansa na dobrą zmianę”. ŚCZP to multidyscyplinarne zespoły zdrowia psychicznego składające się z lekarzy, pielęgniarek, psychologów i psychoterapeutów, terapeutów środowiskowych, asystentów, pracowników pomocy społecznej i trenerów profilaktyki. Obejmują wsparciem medycznym i społecznym zarówno dorosłych, jak dzieci i młodzież wraz z ich rodzinami, szkołą i siecią wsparcia.

2.2.2. GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

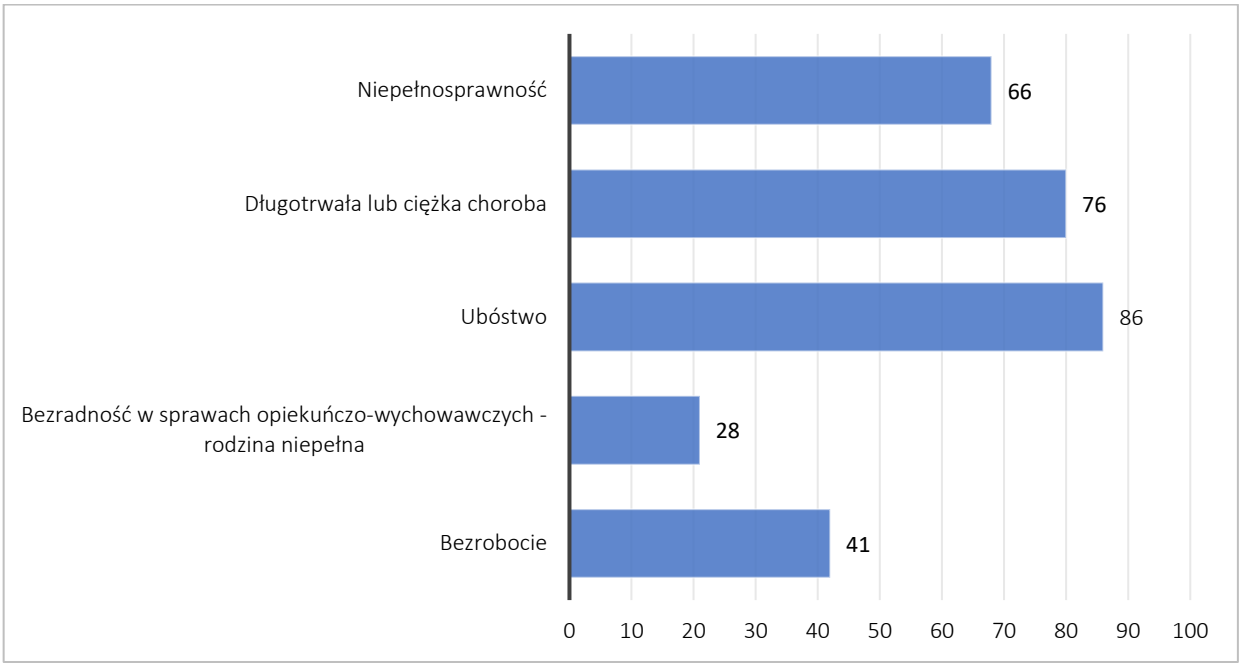
- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu objął wsparciem finansowym 207 rodzin. Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej było:

- ubóstwo,
- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- długotrwała lub ciężka choroba
- wielodzietność.

Powody przyznawania pomocy przez GOPS zostały poddane analizie respondentów, którzy brali udział w badaniach ankietowych. Badani poproszeni o uszeregowanie problemów, które najczęściej dotykają mieszkańców gminy. Ankietowani zaznaczyli ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, alkoholizm oraz rozpad więzi rodzinnych, samotne rodzicielstwo. Ponadto ankietowani zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych, które są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Większość badanych wskazało osoby uzależnione, doświadczające przemocy oraz o niskim statusie materialnym, 30,00% respondentów wskazało grupę osób starszych i samotnych.

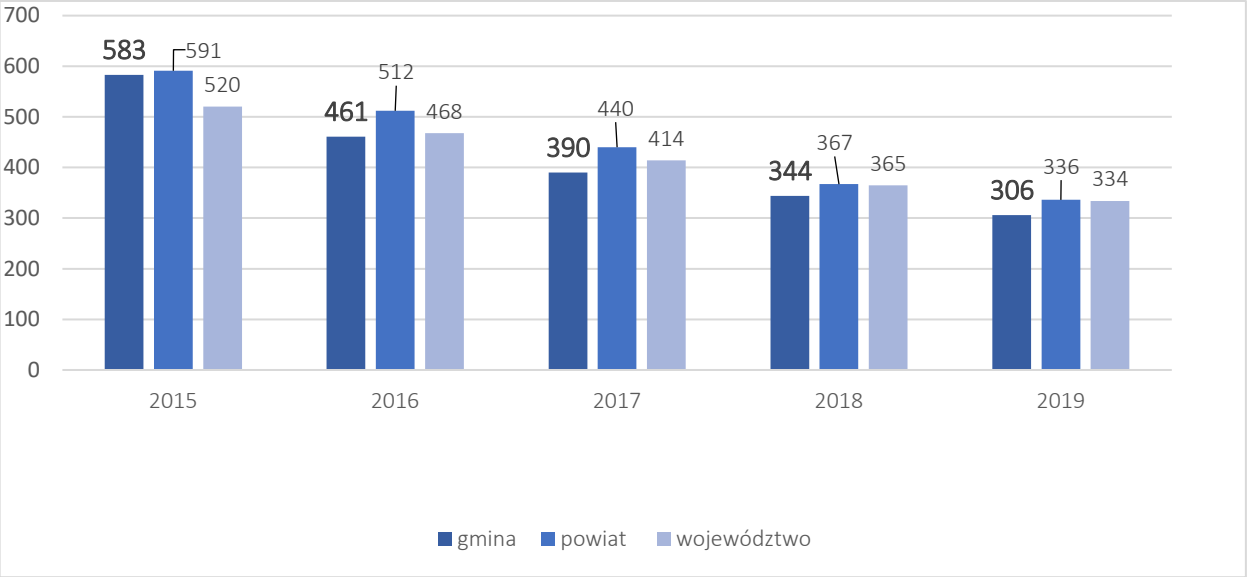
Wykres 10 Liczba rodzin ogółem, którym udzielono wsparcia w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS za 2019 rok

Analizując dane GUS oraz informacje źródłowe otrzymane ze sprawozdań MRPiPS należy zauważyć, że na przestrzeni lat liczba klientów GOPS korzystających z pomocy społecznej uległa zmniejszeniu. Wskaźniki beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności z roku na rok są niższe. Na spadek liczby osób, którym przyznano świadczenia z całą pewnością miało wpływ wprowadzenie w 2016 roku świadczenia wychowawczego 500 +, które poprawiło sytuację rodzin wielodzietnych. Świadczenie to zostało rozszerzone od 1 lipca 2019 roku na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

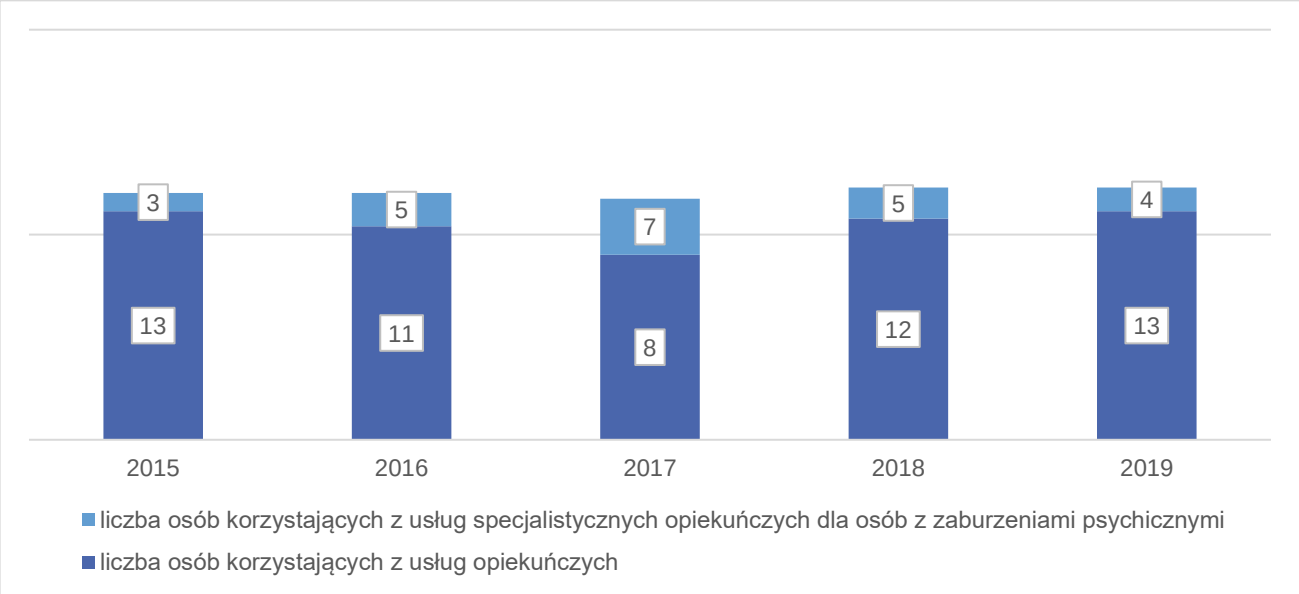
Wykres 11. ***Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności w latach 2015-2019***

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nieznacznie spada natomiast liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, liczba ta jednak będzie wzrastać z uwagi na negatywne skutki izolacji społecznej, wynikającej z pandemii SARS-CoV-2.

Wykres 12. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OZPS za 2019 rok

Ponadto warto zaznaczyć, że w najbliższych latach należy się spodziewać ponownego wzrostu wskaźnika beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej ze względu na skutki gospodarcze pandemii SARS-CoV-2, zwłaszcza wśród osób niewykształconych, o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Kontynuacja działań powinna nadal koncentrować się przede wszystkim na osobach borykających się z problemem bezrobocia, ubóstwa oraz na wsparciu rodzin dysfunkcyjnych, a także na działaniach związanych z zapewnieniem opieki osobom z zaburzeniami psychicznymi. Należy poszerzyć zakres pomocy dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych.

2.2.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY I WSPARCIA

W myśl Ustawy o pomocy społecznej osobie, która wymaga całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej. Zobowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w DPS są mieszkaniec domu, przedstawiciel ustawowy, małżonek, zstępni przed wstępnymi, gmina zgodnie z miejscem zamieszkania, z której osoba została skierowana. W Gminie Zgorzelec nie prowadzą działalności instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy. Powiatowe Domy Pomocy Społecznej zlokalizowane są w Mieście Zgorzelec i świadczą usługi w zakresie opieki nad ludźmi starszymi, niepełnosprawnymi wymagającymi stałej opieki socjalnej i medycznej. Należą do nich:

- Dom Pomocy Społecznej „Jutrzenka”, przeznaczony dla osób przewlekle i somatycznie chorych oraz dla osób w podeszłym wieku - liczba miejsc ogółem 114, w tym dla osób przewlekle i somatycznie chorych 76 miejsc oraz dla osób w podeszłym wieku 38 miejsc.
- Dom Pomocy Społecznej „Ostoja”, przeznaczony dla osób w podeszłym wieku – liczba miejsc 72.

Bezpośredni nadzór nad domami sprawuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zgorzelcu.

W Gminie Zgorzelec brak również pozostałych instytucjonalnych form wsparcia, takich jak np.:

- Środowiskowe Domy Samopomocy
- Dzienne Domy Pomocy
- Kluby Samopomocy
- Mieszkania chronione
- Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej
- Noclegownie, ogrzewalnie, schroniska

Spośród powiatowych zasobów instytucjonalnych funkcjonujących na terenie Gminy Zgorzelec w zakresie pomocy i wsparcia wymienić należy:

- Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu, która udziela pomocy dzieciom, młodzieży oraz rodzicom, zwłaszcza z grup ryzyka. Wspomaga również rodziny w pełnieniu funkcji wychowawczej.
- Placówki lecznictwa odwykowego. Placówki te realizują działania w zakresie terapii osób uzależnionych oraz osób współuzależnionych. Gmina Zgorzelec najczęściej współpracuje z Poradnią Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Zgorzelcu oraz Oddziałem Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Sieniawce.
- Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin. Do zadań Punktu Konsultacyjnego należy motywowanie osób uzależnionych i ich rodzin do podjęcia terapii odwykowej, udzielanie wsparcia po ukończonym leczeniu, a także rozpoznawanie przemocy w rodzinie i udzielanie stosownego wsparcia w zakresie powstrzymywania przemocy.
- Dzienny Dom Opieki Medycznej w Zgorzelcu, współfinansowany z funduszy unijnych. Obiekt powstał w celu wsparcia procesu deinstytucjonalizacji opieki nad osobami zależnymi, poprzez wzmocnienie i rozwój systemu opieki zdrowotnej dla osób niesamodzielnych, w tym osób starszych.

Niewątpliwie zasoby te nie są wystarczające, ponadto zależą od stopnia dostępności tego typu usług na terenie miasta i powiatu. Rekomenduje się zatem rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi w tym obszarze, upowszechnianie idei wolontariatu wśród młodzieży i dorosłych oraz podjęcie działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych i niesamodzielnych poprzez rozwój usług opiekuńczych (w tym budowę mieszkania chronionego) jako alternatywę dla kosztownych domów pomocy społecznej. Zaleca się również nawiązanie współpracy z podmiotami ekonomii społecznej w celu aktywizacji zawodowej i społecznej ww. grup społecznych.

2.2.4. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu podejmuje wszelkie działania zmierzające do poprawy sytuacji materialnej osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Formami pomocy jest system zasiłków pieniężnych, usług, pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne i praca socjalna. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki, które są podstawą do ich przyznania. Świadczenia można podzielić na 3 kategorie: w naturze, w usługach i pieniężne. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej świadczeniami z obszaru pomocy społecznej są świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne. Z pomocy społecznej w 2019 roku w postaci świadczeń pieniężnych uzyskało 107 osób, natomiast ze świadczeń niepieniężnych skorzystało 81 osób. Zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 ***Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2015-2019***

	2015	2016	2017	2018	2019
Świadczenia pieniężne	189	149	131	121	107
Świadczenia niepieniężne	125	102	92	93	81

Źródło: *OZPS za 2019 rok*

Pomoc społeczną w 2019 roku uzyskało 311 osób, co stanowiło 3,66 % wszystkich mieszkańców gminy. W stosunku do 2018 roku łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 35 osób. Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 14.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu realizuje także zadania wynikające z Ustawy o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Osobie otrzymującej zasiłek rodzinny mogą przysługiwać również następujące dodatki:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Na świadczenia rodzinne wydatkowano ogółem kwotę 2 571 906,76 zł. Świadczenia rodzinne finansowane są w całości z budżetu państwa i stanowią one znaczące wsparcie dla rodzin zamieszkujących na terenie gminy. W przypadkach przekroczenia kryterium dochodowego świadczenia rodzinne wypłacane są według tzw. zasady „złotówka za złotówkę" tj. w wysokości pomniejszonej o kwotę, o jaką dochód rodziny przekroczył aktualnie obowiązującą kwotę uprawniającą do zasiłku, pomnożoną przez liczbę osób w danej rodzinie.

Ogółem środki przeznaczono na wypłatę następujących świadczeń:

- 961 świadczeń z funduszu alimentacyjnego na kwotę 380 688,00 zł,
- 36 świadczeń – jako specjalne zasiłki dla opiekuna na kwotę 22 320,00 zł,
- 12 świadczeń - zasiłki dla opiekuna na kwotę 7 440,00 zł,
- 6 469 świadczeń - zasiłki rodzinne wraz z dodatkami na kwotę 732 112,95 zł,
- 1 940 świadczeń - zasiłki pielęgnacyjne na kwotę 366 266,40 zł,
- 397 świadczeń - świadczenia pielęgnacyjne na kwotę 628 239,00 zł,
- 42 świadczenia - jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka tzw. „becikowe” na kwotę 42 000,00 zł,
- 173 świadczenia - świadczenia rodzicielskie na kwotę 154 830,63 zł,
- 394 świadczenia - składki emerytalne i rentowe od świadczeń pielęgnacyjnych, od specjalnych zasiłków opiekuńczych oraz od zasiłków dla opiekuna na kwotę 164 426 98 zł.

W 2019 roku wydano także 888 decyzji przyznających świadczenia wychowawcze. Świadczenie wychowawcze ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przysługuje ono matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, do dnia ukończenia przez nie 18. roku życia; w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie. W okresie od 1 kwietnia 2016 roku do 30 czerwca 2019 roku świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługiwało po spełnieniu kryterium dochodowego. Z dniem 1 lipca 2019 roku zmianie uległy warunki przyznawania świadczenia, upoważniające do pobierania świadczenia wychowawczego na każde niepełnoletnie dziecko niezależnie od dochodu rodziny. Świadczenie finansowane jest w całości z budżetu państwa. W 2019 roku wypłacono 10 806 świadczeń, w tym 61 % stanowiły rodziny pobierające świadczenie na pierwsze dziecko. Świadczenia finansowane były z dotacji celowej budżetu państwa i ogółem wyniosły 5 446 322,09 zł. W ramach współpracy ze szkołami podstawowymi, szkołami ponadpodstawowymi i innymi instytucjami, dla wskazanych dzieci opłacono śniadania i obiady, w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”. Rodzicom wypłacono także zasiłki celowe na zakup żywności. Tą formą pomocy objęto 127 osób na ogólną kwotę 58 445, 50 zł.

W ramach wsparcia wypłacane są również: jednorazowe świadczenie „Za życiem”, jednorazowe świadczenie „Dobry Start”, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne, stypendia szkolne oraz zasiłek szkolny. Na terenie gminy funkcjonuje Karta Dużej Rodziny.

W ramach realizacji zadania własnego gminy w zakresie pomocy społecznej realizowana jest wypłata świadczeń pieniężnych dla osób i rodzin, których dochody nie przekraczają kryterium (701,00 zł - osoba samotna, 528,00 zł na osobę w rodzinie), wymienionego w Ustawie o pomocy społecznej. Zasiłki celowe i okresowe przyznawane są natomiast na zabezpieczenie niezbędnych potrzeb

życiowych np.: zakup leków, żywności, opału, odzieży itp. W 2019 roku na zasiłki celowe wydatkowano kwotę 44 553,47 zł, co stanowi 99,32% planu budżetowego, wsparciem objęto 73 rodziny (75 świadczeń). Na zasiłki okresowe wydano 51 099,80 zł tj. 100,00% planu budżetowego, wsparciem objęto 41 osób (135 świadczeń). Na zasiłki stałe przeznaczono kwotę 255 578,19 zł tj. 97,55% planu budżetowego, a wsparcie otrzymało 49 osób (480 świadczeń).

Kolejną formą wsparcia są świadczenia opiekuńcze, w zakres których wchodzą:

- zasiłek pielęgnacyjny,
- świadczenie pielęgnacyjne
- specjalny zasiłek opiekuńczy.

W 2019 roku przyznano ogółem 2373 świadczenia, zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 7. Liczba przyznanych świadczeń opiekuńczych w latach 2015-2019

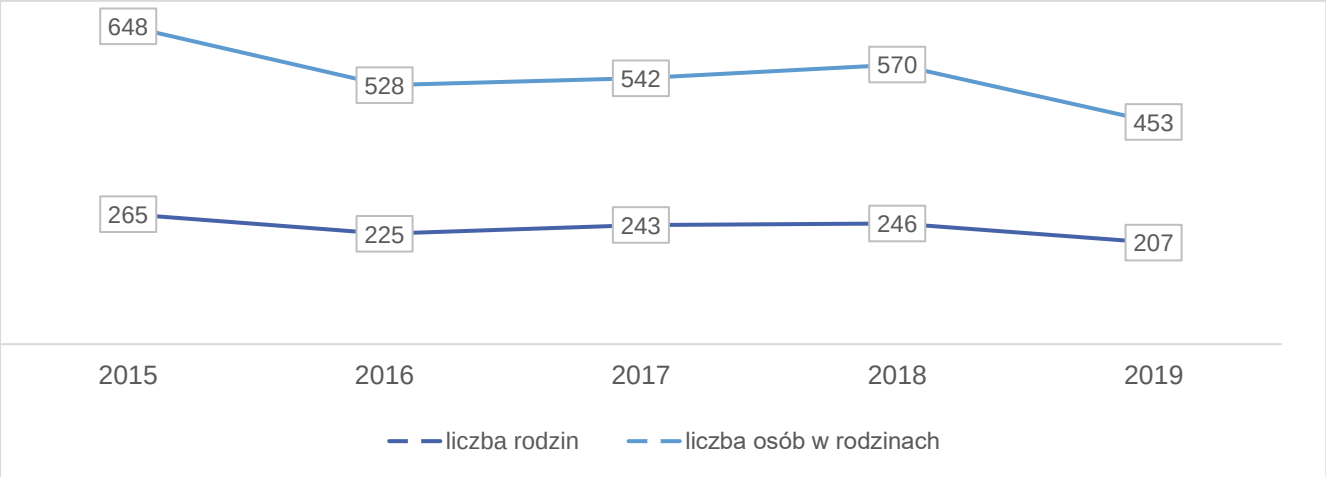
Świadczenia opiekuńcze					
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	2 016	1 988	2 020	1 970	1 940
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	510	503	589	582	620
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	964	936	928	886	828
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	36	29	24	3	4
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	506	520	479	499	488
Świadczenie pielęgnacyjne	299	321	354	389	397

Specjalny zasiłek opiekuńczy	69	72	80	36	36
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	2 384	2 381	2 454	2 395	2 373

Źródło: OZPS za 2019 rok

Poniższy wykres wskazuje na systematyczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, zwłaszcza w 2019 roku, co mogło być spowodowane korzystną wówczas sytuacją gospodarczą w kraju.

Wykres 13 ***Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2019***

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS za 2019 rok

Na przełomie ostatnich 5 lat nastąpił ogólny spadek liczby udzielanych świadczeń. Wzrost natomiast dotyczy świadczeń pielęgnacyjnych, co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi opiekuńcze. Wzrost liczby wypłaconych świadczeń 500 + wynika natomiast ze zmiany kryteriów uprawniających do otrzymania świadczenia wychowawczego. Zniesienie progu dochodowego oraz uproszczenie procedury administracyjnej znacznie przyspieszyło proces wydania decyzji.

2.2.5 UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Dokonując opisu problemu uzależnień i przemocy w rodzinie należy zwrócić uwagę, że są one często – chociaż nie zawsze - ze sobą powiązane na zasadzie sprzężenia przyczynowo – skutkowego. Dlatego konieczne jest podejście wielopłaszczyznowe do problemu, uwzględniające różne rodzaje uzależnień (alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne) i przemocy (przemoc fizyczna, psychiczna, finansowa, cyberprzemoc). Jak już zostało wspomniane

wcześniej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu współuczestniczy w realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wychodząc naprzeciw tym problemom oraz prowadząc działania profilaktyczne, mające na celu zmianę świadomości mieszkańców gminy na temat uzależnień, ich przyczyn i skutków. Program obejmuje zadania własne gminy w zakresie realizacji działań określonych w Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz działania własne gminy w obszarze profilaktyki narkomanii, w oparciu o Ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii. Umieszczenie zadań wynikających z dwóch odrębnych przepisów prawa w jednym Programie podyktowane jest faktem, że do znacznej części problemów wynikających z nadużywania alkoholu lub innych środków zmieniających świadomość (narkotyki, leki) można zaproponować zbieżne działania. Program zawiera także zdobyte w trakcie realizacji poprzednich programów doświadczenia oraz wnioski wynikające z diagnozy lokalnych problemów. Wskazują one jednoznacznie na konieczność łączenia działań w zakresie profilaktyki alkoholowej z innymi uzależnieniami: od substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz behawioralnymi. Stąd konieczność realizacji wielowymiarowych działań w zakresie przemocy i cyberprzemocy oraz kształtujących umiejętności interpersonalne i społeczne (np. komunikacja, rozpoznawanie psychomanipulacji).

Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należy m.in. inicjowanie lokalnych działań dotyczących problematyki uzależnień, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, wspieranie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii. Komisja ma także możliwość przeprowadzania rozmów z ofiarami, sprawcami i świadkami przemocy w rodzinie, a także powiadamianiu policji lub zawiadamianiu prokuratury o popełnieniu przestępstwa znęcania się. GKRPA jest również uprawniona do zakładania Niebieskich Kart.

Tabela 8 ***Liczba osób objętych działaniami GKRPA w Gminie Zgorzelec w latach 2017 – 2019***

Liczba wniosków	2017	2018	2019
Liczba wniosków, które wpłynęły do GKRPA w związku z podejrzeniem nadużywania alkoholu	63	56	51
Liczba osób, wobec których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu	16	19	17
Ilość sporządzonych wniosków do Sądu Rejonowego w Zgorzelcu o nałożenie obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego	10	14	12
Ilość posiedzeń zespołu GKRPA	17	13	18

Źródło: opracowanie GKRPA.

Według danych zawartych w Diagnozie Problemów Uzależnień mieszkańcy Gminy Zgorzelec w większości uważają, że alkohol jest towarem specyficznym, zmieniającym świadomość spożywającego i uzależniającym, więc jego dystrybucja nie może być poddana wyłącznie prawom rynku. Poza tym nadużywanie alkoholu powoduje konsekwencje dotyczące nie tylko samego pijącego, ale również jego bliskich. Jednakże niepokojący jest fakt, że co piąty badany nie zgadza się z tym. Jak wynika z Gminnej Diagnozy Problemów Uzależnień, aż 22,00% mieszkańców twierdzi, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i handel nim nie powinien podlegać kontroli. Natomiast jest zgodność społeczności lokalnej co do tego, aby istniał zakaz prawny sprzedawania alkoholu dzieciom i młodzieży do 18.roku życia. Spożywanie alkoholu przez młodzież stanowi szczególne zagrożenie – im wcześniejsza inicjacja alkoholowa tym większe prawdopodobieństwo i szybsza droga do uzależnienia. Poza tym alkohol zaburza proces dojrzewania. Młodzież z terenu Gminy Zgorzelec zauważa to zagrożenie, z badań wynika, że aż ¾ uczniów nie widzi potrzeby obniżenia granicy wieku uprawniającej do legalnego zakupu i spożycia alkoholu, co ósmy uczeń uważa nawet, że granica ta powinna zostać podwyższona z 18 do 21 lat. Jednakże niepokojący jest fakt, iż wśród uczniów w wieku ok. 16 lat 57,00% było już kilka razy pod znacznym wpływem alkoholu.

Według danych szacunkowych opracowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na terenie Gminy Zgorzelec skala problemów alkoholowych przedstawia się następująco:

Tabela 9 ***Szacunkowe dane dotyczące skali problemów alkoholowych w Gminie Zgorzelec***

Liczba osób uzależnionych od alkoholu	**165-250**
Liczba osób żyjących w rodzinach alkoholowych	330-410
Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym	330-410
Liczba osób pijących szkodliwie, nie uzależnionych od alkoholu	410-575
ofiary przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym	435-550

Źródło: Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2020 rok.

Spośród narkotyków najczęściej używanym środkiem odurzającym jest marihuana. Towarzyszy często temu powszechne przekonanie młodych ludzi o małej szkodliwości tej substancji. Warto zwrócić uwagę także na zażywanie środków wziewnych (kleje, rozpuszczalniki). One także często mają wśród uczniów opinię środków bezpiecznych. Opinie te wskazują na konieczność kontynuacji zintensyfikowanych działań w zakresie profilaktyki w tym obszarze. Wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zgorzelec panuje przekonanie o łatwym dostępie środków odurzających (66,00%). Zapobieganie takiemu stanowi rzeczy stanowi duże wyzwanie, zwłaszcza dla policji. Aż 80,00 % uważa, że osoby uzależnione od narkotyków powinny być objęte leczeniem specjalistycznym.

Oprócz uzależnień związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych istnieje też grupa tzw. uzależnień behawioralnych. Mówimy o nich wówczas, gdy normalne czynności życiowe (jedzenie, praca, zakupy, korzystanie z Internetu i inne) nabierają charakteru wewnętrznego przymusu. Dochodzi do utraty kontroli sytuacji. Badania wykazały, że młodzież zamieszkująca na terenie Gminy Zgorzelec aż w 39,00 % korzysta z internetu jako ze sposobu na ucieczkę od problemów.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o* przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Spośród mieszkańców Gminy Zgorzelec aż 76,00% zna rodziny, których występuje przemoc domowa. Dzieci i młodzież natomiast narażona jest ze strony rodziców na różnego rodzaju akty przemocy, głównie przemocy psychicznej typu wyzwiska. Zdarza się także przemoc fizyczna: popychanie, szarpanie, bicie. Należy podkreślić, że przemoc obecna jest także w szkole. Co piąty uczeń deklaruje, że był zmuszany do wykonywania czynności pod przymusem. Wprawdzie natężenie

tego zjawiska maleje, jednak wciąż jest obecne, co stwarza obszar do podjęcia zintensyfikowanych działań ze strony nauczycieli, pedagogów, psychologów. W obszarze cyberprzemocy, zdefiniowanej jako wykorzystanie technik informacyjnych i komunikacyjnych (e-mail, fora dyskusyjne, media społecznościowe, SMS, strony internetowe) do znęcania się lub prześladowania osób lub grup osób, co szósty uczeń deklaruje, że był wulgarnie wyzywany, straszony lub ośmieszany. Najczęściej sprawcą był ktoś z rówieśników lub osoba nieznana.

Zgodnie z Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny. Do jego zadań należy między innymi: diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze. Do zadań grup roboczych należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pomocy indywidualnej oraz monitorowanie sytuacji rodzin w przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, a także dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań. W ramach działalności Zespołu Interdyscyplinarnego odbyły się cztery spotkania, a sprawy analizowano na bieżąco podczas spotkań na - 46 grupach roboczych. Założonych zostało ogółem 13 Niebieskich Kart, z czego: Policja założyła 8 kart, Pracownicy Socjalni z GOPS założyli 4 karty, Szkoła Podstawowa Nr 2 w Zgorzelcu 1 kartę. Główną przyczyną zakładania Niebieskich Kart było nadużywanie alkoholu, przemoc fizyczna, przemoc psychiczna i nadużywanie środków psychoaktywnych.

Tabela 10 ***Dane Zespołu Interdyscyplinarnego za lata 2017 - 2019 – Niebieskie Karty***

L.p.		2017	2018	2019
1.	Liczba ogółem sporządzonych Niebieskich Kart	19	18	13
2.	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart przez pracowników socjalnych z GOPS	6	7	4
3.	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart przez Policję	10	10	8
4.	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart przez placówki oświatowe.	3	1	1
5.	Liczba posiedzeń grup roboczych	64	127	46
6.	Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	5	4	4
7.	Liczba osób korzystających z konsultacji psychologicznych	X	X	72

8.	Liczba osób korzystających z porad prawnych	X	X	X

Źródło: opracowanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

W ramach działań prewencyjnych prowadzone są porady specjalistyczne przez psychologa – terapeutę. W spotkaniach terapeutycznych organizowanych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zgorzelcu (4-6 godzin w miesiącu) najczęściej uczestniczą osoby doświadczające przemocy w rodzinie, współuzależnione, nie radzące sobie ze złością, stosujące przemoc i osoby chorujące na depresję, osoby uzależnione i współuzależnione. W 2019 roku z pomocy psychoterapeutycznej skorzystało łącznie 26 osób, w tym 19 kobiet, 5 mężczyzn i 2 nastolatków. Głównie były to osoby:

- pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych,
- doświadczające przemocy w rodzinie,
- osoby uzależnione od alkoholu i/bądź od narkotyków,
- osoby współuzależnione,
- osoby starsze cierpiące z powodu samotności po śmierci małżonka,
- osoby niedostosowane społecznie,
- osoby z zaburzeniami depresyjno- lękowymi i obsesyjno - kompulsywnymi, a także chorujące na depresję i nie radzące sobie ze złością.

W ramach zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych współuzależnionych od alkoholu oraz osób aktualnie doświadczających przemocy i uwikłanych w przemoc z terenu Gminy Zgorzelec, w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Zgorzelcu umożliwiono spotkania w Punkcie Interwencji Kryzysowej prowadzonym przez specjalistę i superwizora z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie i terapeutę uzależnień. W ramach specjalistycznej pomocy odbyło się 150 sesji. Przyjęto 132 osoby, w tym 92 ofiary przemocy, 11 sprawców przemocy, 15 członków rodzin uwikłanych w przemoc (dorosłe dzieci, rodzice, krewni) i 14 osób potrzebujących pomocy specjalistycznej. Podobnie jak w latach poprzednich dominującą formą przemocy w rodzinach była przemoc ekonomiczna oraz przemoc fizyczna i psychiczna w stosunku do członków rodzin oraz zaniedbania względem dzieci. W stosunku do dzieci oraz rodziców zaniedbujących swoje obowiązki podjęto szereg działań edukacyjnych, takich jak:

- warsztaty edukacyjne, uczące dobrego rodzicielstwa i stosowania wobec dzieci poprawnych metod wychowawczych
- nauka nowych form komunikacji oraz uświadomienie praw i obowiązków partnerów w związku Zakupiono także dwa pakiety materiałów: „Przeciw pijanym kierowcom” i „Dopalacze – powiedz stop”

- częściowe sfinansowanie terapii dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i narkotyków z terenu Gminy Zgorzelec prowadzonej przez Poradnie Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Zgorzelcu
- działania edukacyjne w szkołach na terenie Gminy Zgorzelec skierowane do rodziców, których celem jest wspieranie abstynencji dziecka i przygotowanie go do świadomych i odpowiedzialnych decyzji
- sfinansowano spektakle teatralne i warsztaty zajęciowe których tematyką było zapobieganie alkoholizmowi, narkomani a także przemocy i agresji
- 37 uczniom sfinansowano pobyt na koloniach letnich i obozach sportowych. W czasie pobytu dzieci zapewnione miały atrakcyjne formy wypoczynku, a także zajęcia poruszające tematykę problemów związanych z uzależnieniem od alkoholu i innych używek
- w całości sfinansowano przeprowadzenie anonimowych, bezpłatnych badań dla 75 mieszkańców gminy w kierunku zakażenia HIV połączonych z rozmową z konsultantem.
- przy udziale szkół podstawowych z terenu gminy zorganizowano konkurs plastyczny pt. „Niech radość nigdy nie minie – stop przemocy w rodzinie”.

W ramach realizacji GPPiRPA powierzono również Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Zgorzelcu przeprowadzenie warsztatów terapeutycznych w klasach V-VI szkół podstawowych polegających na poprawie funkcjonowania emocjonalnego uczniów oraz poprawie relacji w rodzinie. Omawiane zajęcia miały na celu propagowanie wzorów zachowań, stworzenie doświadczeń korygujących niepoprawne relacje, a także rozpoznanie zagrożeń sprzyjających uzależnieniom. W 2019 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zgorzelcu odbyła 18 posiedzeń, na których przeanalizowała 51 wniosków dotyczących osób uzależnionych od alkoholu i ustaliła sposoby dalszego postępowania w poszczególnych przypadkach. W stosunku do 12 osób sporządzono wnioski do Sądu Rejonowego w Zgorzelcu o nałożenie obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego. W stosunku do 3 osób zostało zastosowane zawieszenie lub umorzenie postępowania. Ponadto GKRPA zaopiniowała 6 wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Komisja współpracowała także z instytucjami i organizacjami działającymi w sferze profilaktyki, a także prowadziła rozmowy interwencyjno - motywujące z osobami zgłoszonymi.

W działających na terenie gminy świetlicach środowiskowych wdrażano programy profilaktyczne, które kierowały uwagę dzieci na zwyczaje miejscowe, dostarczały informacji o substancjach uzależniających. Realizatorem było Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci uzależnionych Powrót z „U”. Ponadto 2019 roku Towarzystwo zrealizowało dwa zadania: pn. „Prowadzenie świetlic środowiskowych wraz z dożywianiem dzieci z rodzin patologicznych” oraz „Organizacja profilaktyki i pomoc rodzinom uzależnionym w ramach realizowanego programu przeciwdziałania narkomanii”.

Stowarzyszenie Apostolstwo Trzeźwości im. Św. M.M. Kolbego przy Parafii św. Bonifacego zorganizowało konkurs „Trzeźwymi bądźmy", w ramach którego gmina ufundowała nagrodę w formie sprzętu AGD dla zwycięzcy konkursu.

W roku 2019 biegli ds. uzależnień przeprowadzili 12 badań w sprawie wydania opinii o stopniu uzależnienia od alkoholu (wysłano 47 wezwań na badanie) oraz 18 wywiadów środowiskowych w przedmiocie uzależnień od alkoholu.

Podsumowując, należy podkreślić, że zarówno władze gminy jak i lokalne organizacje podejmują wiele działań w obszarze przemocy i uzależnień, stosując innowacyjne, wielowymiarowe podejście. W ramach kontynuacji dobrych praktyk zaleca się wdrożenie nowoczesnych technik terapeutycznych o potwierdzonej wysokiej skuteczności. Zawierają one takie elementy jak:

- behawioralno-poznawczy trening umiejętności rozwiązywania problemów,
- dialog motywujący,
- poznawanie emocji oraz sposobów radzenia sobie z nimi.

W nowoczesnych formach terapii duży nacisk kładzie się na pracę z ciałem, gdyż regularna praktyka medytacji, jogi czy ćwiczeń oddechowych wpływa wyciszająco na umysł, umożliwiając osiągnięcie stanu wewnętrznego spokoju, czego konsekwencją jest szybsze zapanowanie nad uzależnieniem. Ponadto prowadzona jest terapia ze zwierzętami (alpaki, konie, osły). Bardzo często wspólnie z pacjentami poszukuje się substytutu nałogu w postaci nowego hobby, ciekawych aktywności czy motywujących celów. Stosuje się też muzykoterapię z wykorzystaniem zachodnioafrykańskich instrumentów perkusyjnych, nawiązująca do treningu uważności, która dedykowana osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych. W ramach innowacyjnych metod terapii uzależnień stosuje się też:

- program ograniczania picia – w którym osoba uzależniona zobowiązuje się do spożywania ilości alkoholu znacznie mniejszych niż przed rozpoczęciem leczenia, a nie do całkowitej abstynencji,
- program redukcji szkód – w którym uzależnienie jest tak zaawansowane, iż głównym celem jest poprawa jakości życia osoby uzależnionej, a nie przerwanie picia.

2.2.6. WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA

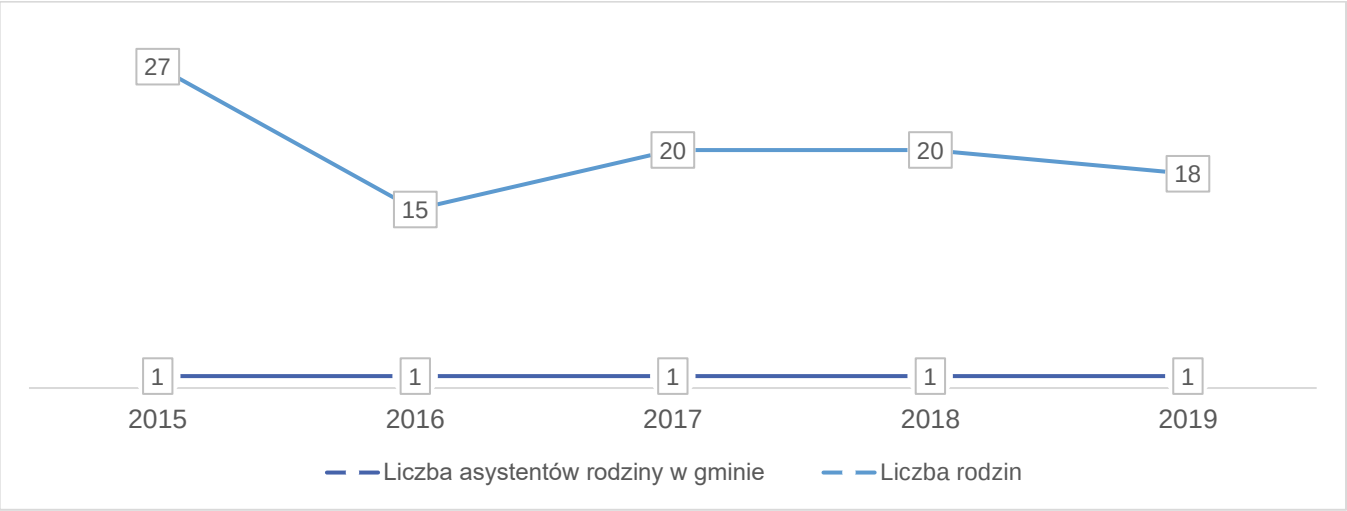

Jednym z wielu zadań pomocy społecznej wynikających z art. 45 ust.1 - 4 Ustawy o pomocy społecznej jest praca socjalna, która jest niematerialną formą wsparcia przy kształtowaniu nowych postaw społecznych. Pomoc w tej formie ma na celu wypracowanie zmiany funkcjonowania społecznego i zawodowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystywanie i rozwój ich zasobów. Poradnictwo w pracy socjalnej jest działaniem, którego głównym celem jest stworzenie warunków do podejmowania przez klientów samodzielnych prób rozwiązywania swoich problemów, co wiąże się z wprowadzaniem szeroko rozumianych zmian w ich życiu. W 2019 roku w aspekcie działań dotyczących pracy socjalnej pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zgorzelcu udzielali wsparcia poprzez pracę socjalną i pracę asystenta rodziny. Plan pomocy rodzinie polegał na:

- włączeniu w proces pomocy pracownika socjalnego, psychologa i radcy prawnego,
- pracy z rodzinami w zakresie budowania poprawnych relacji i komunikacji w rodzinie,
- pomocy w wychowaniu dzieci,
- rozwoju rodziców poprzez kształtowanie prawidłowych wzorców wychowawczych.

Z pomocy finansowej w różnych formach skorzystało 141 rodzin. Z rodzinami wymagającymi dodatkowego wsparcia i opieki podpisano 23 kontrakty, natomiast 67 rodzin skorzystało z pomocy socjalnej pracowników, bez dodatkowego wsparcia finansowego. W 12 sołectwach gminy objęto wsparciem asystenta rodziny 15 rodzin i 30 dzieci.

Wykres 14. ***Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny***

Źródło: OZPS za 2019 rok

W 2019 roku Gmina Zgorzelec wzięła udział w konkursie ogłoszonym przez MRPIPS – „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej", w celu pokrycia wydatków związanych z zatrudnieniem asystenta rodziny. Wydatkowano na ten cel kwotę 64 834,51 zł (w tym z budżetu państwa 10 055,00 zł). Z usług asystenta rodziny skorzystało 18 rodzin, w tym 30 dzieci. Liczba asystentów rodziny jest jednak zbyt mała, co implikuje konieczność podjęcia dalszych działań naprawczych w tym zakresie, w postaci pozyskania środków finansowych na zapewnienie kolejnych etatów.

Kolejną formą wsparcia jest rodzinna piecza zastępcza. Jest ona sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych, jako okresowa forma opieki nad dzieckiem.

W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie mu opieki w jednej z form rodzinnej pieczy zastępczej. Rodzina zastępcza przyjmując dziecko pod swoją opiekę, dba o jego rozwój fizyczny i intelektualny, zaspokaja potrzeby zarówno w sferze materialno–bytowej jak i emocjonalnej. Angażuje się w proces kształcenia, pogłębia zainteresowania, organizuje wypoczynek wakacyjny. Wypełnia obowiązki rodzicielskie wobec dziecka, dla którego tworzy

rodzinę zastępczą. Rodzice zastępczy w swoich działaniach współpracują z rodziną biologiczną, która bierze udział w podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących ich dzieci (np. przy wyborze szkoły, zawodu, wykonywaniu poważnych zabiegów medycznych).

W 2019 roku w pieczy zastępczej z terenu Gminy Zgorzelec umieszczono 27 dzieci. Całkowity koszt związany z pokryciem wydatków związanych z umieszczeniem dzieci w rodzinach i placówkach zastępczych wyniósł 165 775,79 zł tj. 96,46% kwoty przewidzianej na to zadanie w budżecie gminy.

Rekomenduje się dalszy rozwój działań mających na celu propagowanie idei rodzin zastępczych, stanowiących efektywną alternatywę dla placówek opiekuńczo - wychowawczych.

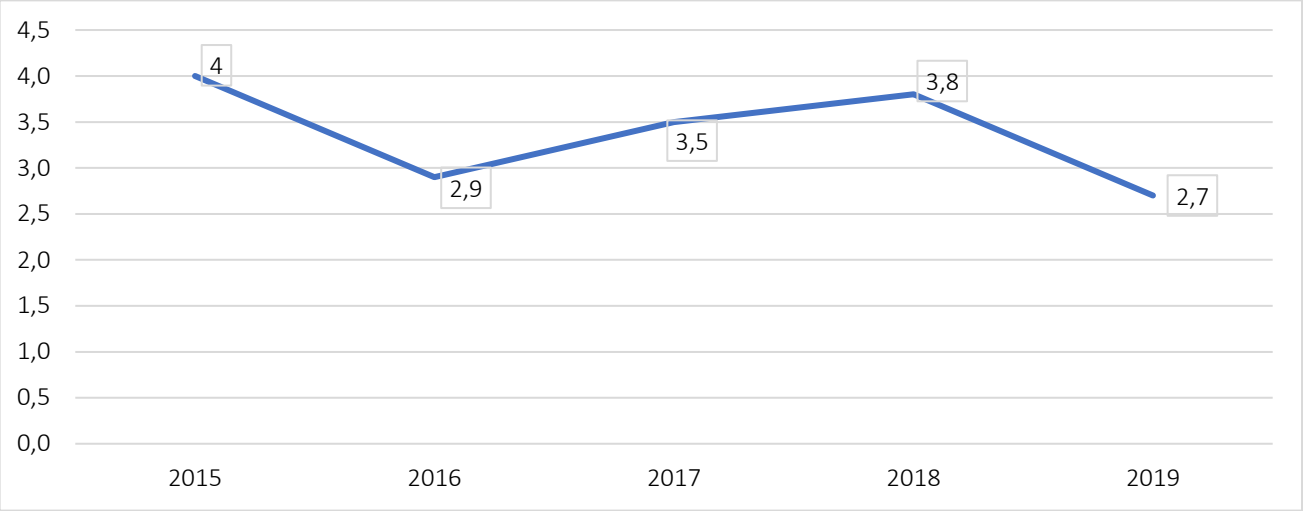
2.2.7.UBÓSTWO

Przez ubóstwo rozumiemy brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Jest to – oprócz uzależnień i bezrobocia jeden z najczęstszych powodów wykluczenia społecznego, przy czym nie sposób oddzielić go od pozostałych, gdyż problemy te przenikają się wzajemnie. Zależność między tymi problemami a wykluczeniem społecznym najczęściej ma charakter sprzężenia zwrotnego tzn. np. ubóstwo może być powodem wykluczenia, a jest też jednocześnie jego skutkiem, np. ze względu na niepełnosprawność. Prawdopodobieństwo dotknięcia wykluczeniem zwiększa się, gdy dana osoba uwikłana jest jednocześnie w kilka sytuacji problemowych (np. uzależnienie, długotrwale bezrobocie, brak stałego miejsca zamieszkania).

Jak wynika z informacji GUS, w województwie dolnośląskim w latach 2015 - 2019 odnotowano spadek poziomu zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce, zwłaszcza w roku 2019, po chwilowym wzroście w latach 2017-2018. Należy jednak podkreślić, że w Gminie Zgorzelec jest to wciąż jeden z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej.

Wykres 15 Wskaźnik zasięgu ubóstwem – procent osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 11 *Główne powody przyznania świadczeń w roku 2019*

	Liczba świadczeń		
Powód przyznania	Ogółem	Świadczenia niepieniężne	Świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	5 153	4 717	436
Ubóstwo	3 727	3 177	550
Niepełnosprawność	3 502	2 990	512
Wielodzietność	2 859	2 843	16
Bezrobocie	2 755	2 628	127

Źródło: OZPS za 2019 rok

Jednakże warto zauważyć, że wartość wskaźnika ubóstwa w Gminie Zgorzelec pod względem jakości życia, pod względem lokalowym i wyposażenia lokali jest lepsza niż w przeciętnej gminie w województwie. Dla gminy wynosi bowiem 0,56 podczas gdy dla powiatu wartość wskaźnika ma wartość ujemną i wynosi – 0,26. Rekomenduje się jednakże podjęcie inicjatyw przeciwdziałających ubóstwu zarówno poprzez działania interwencyjne, takie jak utworzenie jadłodajni lub Banku Żywności, lokalne zbiórki odzieży, jak również poprzez działania prewencyjne i aktywizacyjne jak np. rozwój współpracy z podmiotami ekonomii społecznej w celu aktywizacji zawodowej osób

zagrożonych ubóstwem, nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, utworzenie Centrów Integracji Społecznej, utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej itp.

2.2.8. OSOBY STARSZE, NIESAMODZIELNE I Z NIEPEŁNOPRAWNOŚCIAMI

W ramach realizacji opieki senioralnej w 2019 roku Gmina Zgorzelec sfinansowała pobyt dla 10 osób w DPS „Jutrzenka" w Zgorzelcu, DPS „Ostoja" w Zgorzelcu, DPS we Wronińcu, Kole i „Zielone Wzgórza" w Rościszowie. Na ten cel wydatkowano kwotę 271.170,90 zł. Na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z wydatkowano kwotę 96 635,65 zł. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi zostały zlecone Fundacji „Nasze dzieci" z siedzibą w Zgorzelcu. Pomocą objęto 4 dzieci, które skorzystały z 416 godzin zajęć terapeutycznych. Natomiast pozostałe usługi opiekuńcze realizowane były w miejscu zamieszkania podopiecznych przez 10 opiekunek realizujących usługi w oparciu o zawarte z GOPS umowy zlecenia. Pomocą w tej formie objęto 13 osób, na rzecz których opiekunki wykonały 3171 godzin pracy. W zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych gmina korzysta z zasobów powiatowych oraz Miasta Zgorzelec, jak np. Powiatowe Domy Pomocy Społecznej, które świadczą usługi w zakresie opieki nad ludźmi starszymi, niepełnosprawnymi wymagającymi stałej opieki socjalnej i medycznej. Na terenie gminy brakuje jednak ośrodków wsparcia, wolontariuszy oraz środowiskowych grup wsparcia. Ponadto brakuje wyspecjalizowanej kadry w zakresie świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych, gdyż większość znajduje zatrudnienie za granicą (Niemcy), za znacznie wyższe wynagrodzenie

W ramach aktywizacji społecznej osób starszych i samotnych po raz dwudziesty dziewiąty została zorganizowana wigilia w Pałacu w Łagowie. Po raz kolejny było to wydarzenie mające wymiar symboliczny, integrujący i wzmacniający poczucie więzi wśród osób starszych, nierzadko schorowanych i samotnych. Zapewniono im również transport, zostały przygotowane paczki świąteczne zawierające niezbędne produkty oraz słodycze i środki czystości.

Ponadto do najczęściej stosowanych form opieki należą:

- pomoc finansowa zarówno z budżetu Gminy jak i Funduszu Kombatanckiego,
- usługi opiekuńcze finansowane w 70,00 % z budżetu Gminy Zgorzelec,
- pomoc prawna i pomoc w załatwianiu spraw ludzi starszych wg potrzeb,
- pomoc materialna np. zaopatrzenie w opał na zimę.

Na terenie gminy realizowana jest także Ogólnopolska Karta Seniora. Od 08 października 2018 roku zostało rozpoczęte wydawanie Kart Seniora w Gminie Zgorzelec. W 2019 roku wydano dla seniorów

48 kart. Każdy senior, który ukończył 60 lat może wyrobić własną Ogólnopolską Kartę Seniora. Karta ta upoważnia do zniżek w wielu punktach w całej Polsce, w tym m in. sanatoriach, uzdrowiskach, przychodniach, gabinetach rehabilitacji, instytucjach zdrowia i kultury.

Na terenie gminy funkcjonują od niedawna dwa kluby seniora:

- Klub Seniora „Senior+" w Gozdaninie,
- Klub Seniora w Tylicach

Kluby te funkcjonują w świetlicach środowiskowych.

W Jędrzychowicach gmina zakupiła budynek z przeznaczeniem na nową siedzibę GOK, GOPS, Klub Seniora, Filię Biblioteki oraz świetlicę wiejską. Budynek dopiero jest remontowany, I etap to wymiana dachu – trwa obecnie, II etap to przygotowanie dokumentacji technicznej, III etap - adaptacja. Inwestycja w zależności od zabezpieczenia środków może być zakończona nie wcześniej niż w 2022 roku.

W ramach społecznej integracji międzypokoleniowej Gminny Ośrodek Kultury organizuje także festyny rodzinne, jak np. festyn w Jerzmiankach, gdzie starsi mieszkańcy mogli wykazać się zdolnościami cukierniczymi w konkursie ciast, dzieci brały udział w zabawach i konkursach, a wśród młodzieży największym zainteresowaniem cieszyła się mobilna ścianka wspinaczkowa należąca do Centrum Rekreacyjno-Turystycznego w Radomierzycach.

Tabela 12 ***Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2019***

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	1 334	1 416	1 507	1 577	1 647

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z powyższej tabeli liczba osób w wieku poprodukcyjnym, zgodnie z krajowymi tendencjami, systematycznie rośnie. W ciągu ostatnich 5 lat grupa ta zwiększyła się o 313 osób. Oznacza to przyrost o 19,00%. Z uwagi na postępujący proces starzenia się społeczeństwa konieczne staje się dla gminy tworzenie rozwiązań systemowych służących aktywizacji społecznej i zawodowej osób starszych, pobudzaniu ich samodzielności w codziennym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej oraz wsparciu niesamodzielnych osób starszych i osób sprawujących nad nimi opiekę.

Jak wykazały badania ankietowe, główne problemy społeczne osób starszych to samotność, kłopoty ze zdrowiem oraz niski poziom aktywności społecznej.

Wykres 16 ***Problemy społeczne osób starszych***

Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
Brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku	8	26.70%
Problemy zdrowotne	17	56.70 %
Samotność – izolacja	21	70,00%
Brak zagospodarowania wolnego czasu	1	3.30%
Niewystarczający zakres usług opiekuńczych	9	30,00%
Ograniczona zdolność do samoobsługi	9	30,00%
Brak miejsca spotkań	3	10,00%
Niska aktywność/zaangażowanie społeczne	13	43.30%
Inne, jakie?	0	0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Obszar pomocy dla osób z niepełnosprawnościami koncentruje się głównie na systemie przyznawania świadczeń. Brakuje jednakże podmiotów, które przyczyniłyby się do aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Problem stanowią także bariery architektoniczne oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych.

Obszar wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami został poddany ocenie mieszkańców, biorących udział w badaniu ankietowym. Respondenci wskazali, że głównymi trudnościami dla osób z niepełnosprawnościami są: brak ofert pracy, brak grup wsparcia, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych.

Wykres 17 ***Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami***

Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
Bariery architektoniczne	11	36.7 %
Brak akceptacji w środowisku	9	30 %
Brak ofert pracy	17	56.7 %
Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych	15	50 %
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	14	46.7 %
Brak grup wsparcia	15	50 %
Inne, jakie?	0	0 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Wyniki ankiet implikują konieczność podjęcia działań w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz do inwestycji w rozwój infrastruktury. Jest to wyzwanie na najbliższe lata zarówno dla władz miasta jak i organizacji pozarządowych.

2.3 ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest skuteczną i racjonalną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron obszaru związanego z pomocą społeczną Gminy Zgorzelec oraz szans i zagrożeń, jakie są z nimi związane. W rezultacie SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu pomocy społecznej gminy. Jednocześnie analiza stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania właściwych kierunków rozwoju. Dodatkowo przedmiotowa analiza ujawnia obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu Gminy Zgorzelec

S - mocne strony	**W -** słabe strony
○ korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne ○ polityka senioralna (Ogólnopolska Karta Seniora, Kluby Seniora) ○ wskaźnik przedsiębiorczości	○ Niedostateczna liczba działań międzysektorowych na rzecz OzN, seniorów, rodzin

○ wykwalifikowana kadra w obszarze pomocy społecznej – liczne szkolenia, superwizje, warsztaty ○ Programy zdrowotne i profilaktyczne (program szczepień ochronnych, program wspierania rodziny, program przeciwdziałania narkomanii) ○ Działania na rzecz osób uzależnionych, ofiar przemocy w rodzinie – działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ○ Działalność świetlic wiejskich, środowiskowych oraz Gminnej Biblioteki Publicznej	○ Mieszkalnictwo komunalne i socjalne – niewystarczająca liczba mieszkań, długi okres oczekiwania na mieszkanie ○ Brak mieszkalnictwa wspomaganego ○ Oferta edukacyjna niewystarczająco uwzgledniająca potrzeby edukacyjne wszystkich grup uczniów ○ Utrudniony dostęp do usług rehabilitacyjnych, specjalistycznej opieki zdrowotnej ○ Niski poziom aktywności społeczności lokalnej - brak środowiskowych grup samopomocy ○ Brak podmiotów ekonomii społecznej ○ Mało zróżnicowany obszar współpracy z NGO ○ Transformacja gospodarcza regionu
O - szanse	**T -** zagrożenia
○ Możliwość pozyskania dofinansowania na realizację projektów z funduszy zewnętrznych ○ Przyjęcie nowych dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym wyznaczających kierunki rozwoju państwa, w szczególności sfery społecznej ○ Zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców ○ Promowanie ekonomii społecznej ○ Rosnąca rola organizacji pozarządowych ○ Promowanie rodzinnej pieczy zastępczej ○ Promowanie turystycznych walorów gminy ○ Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej ○ Rozwój międzysektorowej polityki społecznej	○ Nieznana skala następstw gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID ○ Spowolnienie gospodarcze skutkujące wzrostem bezrobocia ○ Nieefektywna polityka społeczna na poziomie krajowym ○ Częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, utrudniające długofalowe planowanie przedsięwzięć ○ Starzenie się społeczeństwa ○ Migracja ludności ○ Pojawianie się nieznanych dotychczas problemów społecznych – np. cyberprzemoc

- Korzystne zmiany społeczne - wzrost kreatywności, wykształcenia, postaw przedsiębiorczych
- Współdziałanie wielu podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej w celu rozszerzenia ofert, form i środków pomocy, co stwarza możliwość lepszego docierania do różnych grup i środowisk oraz finansowania działalności z różnych źródeł

2.4. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ

Charakterystyczny dla całego kraju spadek populacji w wieku produkcyjnym znajduje odzwierciedlenie w Prognozie opracowanej na podstawie danych GUS na poziomie Gminy Zgorzelec. Według Prognozy liczba mieszkańców gminy wzrośnie, zmiany będą również w poszczególnych grupach wiekowych: Tabela poniżej przedstawia jak według prognoz ludności do 2030 roku jak poszczególne kategorie wiekowe będą ulegać zmianie.

- wiek 0 - 14 – wzrost o 0,50 %, czyli o 6 osób,
- wiek 15 - 59 – spadek o 2,85 %, czyli o 151 osób,
- wiek 60+ – wzrost o 19,74 %, czyli o 415 osób,
- wiek 80+ – wzrost o 60,00 %, czyli o 127 osób.

Tabela 13. ***Prognoza ludności dla Gminy Zgorzelec na lata 2021-2030***

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	**8603**	**8637**	**8674**	**8709**	**8740**	**8770**	**8802**	**8829**	**8853**	**8873**
przedprodukcyjny	1484	1478	1474	1471	1460	1455	1458	1454	1460	1457
produkcyjny	5341	5299	5291	5268	5240	5210	5212	5197	5176	5145
mobilny	3229	3171	3123	3089	3051	3011	2974	2915	2837	2771
niemobilny	2112	2128	2168	2179	2189	2199	2238	2282	2339	2374
poprodukcyjny	1778	1860	1909	1970	2040	2105	2132	2178	2217	2271
0-14	1206	1194	1190	1191	1190	1202	1206	1207	1211	1212
15-59	5295	5291	5285	5260	5228	5174	5180	5174	5165	5144
60+	2102	2152	2199	2258	2322	2394	2416	2448	2477	2517
80+	212	202	203	208	200	212	235	266	299	339

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030

Informacje i dane systematycznie zbierane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zgorzelcu pozwalają na zaobserwowanie zmian ilościowych oraz pewnych tendencji w strukturze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy. Analizując tabele i wykresy zamieszczone w części diagnostycznej Strategii można przyjąć, że rozwój gospodarczy, podnoszenie jakości życia w gminie, nie zawsze są zbieżne z tempem włączenia osób wykluczonych w życie społeczne i zawodowe.

W perspektywie czasowej przyjmowanej Strategii możemy przyjąć, że:

- wzrośnie udział osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy,
- wskaźnik przyrostu naturalnego utrzyma wartość ujemną,
- w kontekście rozwoju rynku pracy kluczowym będzie kwestia zwiększenia aktywności zawodowej, zwłaszcza osób ze szczególnymi potrzebami, kobiet oraz osób długotrwale bezrobotnych,
- wskaźnik przedsiębiorczości będzie systematycznie wzrastał przy założeniu, że ujemne skutki gospodarcze pandemii COVID nie wpłyną znacząco na lokalną gospodarkę,
- poza uzależnieniem od alkoholu i narkotyków pojawiać się będą nowe formy uzależnień.

STRATEGIA

MISJA

Zdrowo żyj, ucz się i pracuj w zielonej Gminie Zgorzelec

Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zgorzelec

Gmina bez barier, ograniczeń, przyjazna społeczności zapewniająca stabilność i poczucie bezpieczeństwa, wsparcie, rozwój, integrację i radosne życie

3.1. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Realizacja celu głównego odbędzie się poprzez realizację celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań. Na podstawie analizy części diagnostycznej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zgorzelec wyodrębniono 3 najważniejsze cele strategiczne, które zostały opracowane w odpowiedzi na główne problemy gminy zdiagnozowane w rozdziale 2.

Cele strategiczne są jednocześnie zgodne z celem głównym. Celami strategicznymi są

1. **Inicjowanie wieloaspektowych działań na rzecz wsparcia rodziny**
2. **Zwiększenie efektywności systemu wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami (w tym z zaburzeniami psychicznymi)**
3. **Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy**

Do każdego celu strategicznego przyporządkowane zostały cele operacyjne, a do nich kierunki działań, które będą realizowane przez GOPS w Zgorzelcu, komórki organizacyjne Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego w tym: szkoły, placówki oświatowe, Kluby Seniora, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ponadto, powyższe cele i kierunki działań realizowane będą w partnerstwie z Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Komendą Powiatową Policji, organizacjami pozarządowymi, Kościołami, związkami wyznaniowymi, wolontariuszami, zespołem kuratorskiej opieki sądowej oraz jednostkami ochrony zdrowia

CEL STRATEGICZNY I:

INICJOWANIE WIELOAPSEKTOWYCH DZIAŁAŃ NA RZECZ WSPARCIA RODZINY

Kompleksowe, holistyczne wsparcie rodziny wymaga podjęcia szeregu inicjatyw aktywizujących rodzinę w sferze zawodowej, zdrowotnej i społecznej. Oznacza także intensyfikację działań na rzecz wsparcia rodzin dysfunkcyjnych, często w sytuacji kryzysowej, o niskim statusie materialnym, z trudnościami w pełnieniu roli opiekuńczo-wychowawczej. To również wyzwanie pod względem pracy koncepcyjnej, zmieniającej stereotypy i nieefektywne wzorce. Podstawą takiego podejścia jest familiocentryzm, wskazujący na podmiotowość rodziny w systemie opieki, pomocy i wsparcia. Charakteryzuje się postrzeganiem rodziny w kategoriach zasobów i silnych stron, a także wyposażeniem jej w taką wiedzę i umiejętności, która pozwoli na podejmowanie przez jej członków właściwych decyzji.

Działania te są ściśle skorelowane, ponadto nie sposób ich oddzielić od głównych problemów społecznych takich jak migracja ludności, problemy mieszkaniowe, bezrobocie (nasilone poprzez charakterystyczne dla województwa dolnośląskiego przemiany gospodarcze związane z procesem transformacji węglowej), a także ogólnokrajowe spowolnienie gospodarcze, spowodowane epidemią SARS-CoV-2. Przy odpowiednim systemie wsparcia, opartym o efektywnie działającą edukację, pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci i młodzieży, służbę zdrowia, rozbudowaną infrastrukturę mieszkaniową, usługową, a także aktywizację społeczności lokalnej poprzez bogatą ofertę kulturalną oraz rewitalizację przestrzeni społecznej (rekreacja, sport, lokalna turystyka) należy oczekiwać osiągnięcia pierwszego z celów strategicznych. Kontynuacja wsparcia dla osób biernych zawodowo, uzależnionych oraz będących zarówno ofiarami jak sprawcami przemocy, międzysektorowa współpraca lokalnych władz, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego, przy jednoczesnym wsparciu finansowym ze środków krajowych oraz unijnych spowoduje poprawę sytuacji mieszkańców w gminie.

CEL STRATEGICZNY II:

ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (W TYM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI)

Zaspokojenie potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami w wymiarze zarówno społecznym jak i zdrowotnym stanowi jedno z największych wyzwań dla władz krajowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Starzenie się społeczeństwa niesie ze sobą skutki i wyzwania nie tylko w obszarze społeczno-kulturowym, ale i gospodarczym, a zatem przy zmieniającej się diametralnie strukturze demograficznej system wsparcia w tym obszarze powinien ulec przemodelowaniu. Ponadto wejście w życie Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dodatkowo obliguje Gminę Zgorzelec do podjęcia działań zarówno w postaci likwidacji barier architektonicznych, podnoszenia poziomu dostępności cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej.

Realizując drugi z celów strategicznych Gmina Zgorzelec planuje osiągnąć poprawę warunków funkcjonowania tej grupy społecznej w oparciu o zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych, cyfrowych oraz intensyfikację działań aktywizujących społecznie i zawodowo. Cel ten zostanie osiągnięty nie tylko przy wsparciu jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych, lecz także poprzez kształtowanie prawidłowych postaw obywatelskich. Wsparcie instytucjonalne zapewni rozwój infrastruktury oraz katalogu usług. Wzmocnienie działań o drugi filar, oparty na zasobach społeczności lokalnej przyczyni się do budowania relacji społecznych, w tym międzypokoleniowych oraz zapobiegnie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu wskazanej grupy społecznej

.

CEL STRATEGICZNY III:

PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY

Problematyki uzależnień nie sposób oddzielić od zjawiska przemocy. Chociaż problemy uzależnień i przemocy nie pozostają w bezpośredniej zależności przyczynowo - skutkowej, należy pamiętać, że spożywanie alkoholu i narkotyków jest czynnikiem ryzyka dla wystąpienia przemocy w rodzinie. Oba obszary mają szereg cech wspólnych, wynikają m.in. z poczucia frustracji i bezsilności oraz braku umiejętności panowania nad emocjami. W obu dochodzi do utraty kontroli nad sytuacją. Funkcjonują one zazwyczaj na zasadzie „błędnego koła": frustracja -agresja-uzależnienie lub frustracja - uzależnienie-agresja. Problem ten w ostatnich latach poszerza swój zakres, pojawiają się nowe formy uzależnień (narkotyki, uzależnienia behawioralne) oraz cyberprzemoc. Stanowi to szczególne wyzwanie systemowe zarówno na poziomie lokalnym jak i w skali kraju.

Dyferencjacja działań w tym obszarze w celu wsparcia tej grupy społecznej nie tylko poprzez działania interwencyjne, łagodzące skutki przemocy i uzależnień, lecz także poprzez prewencyjne programy profilaktyczne przyczyni się do zmniejszenia skali zjawiska oraz poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

CEL STRATEGICZNY I:

INICJOWANIE WIELOAPSEKTOWYCH DZIAŁAŃ NA RZECZ WSPARCIA RODZINY

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY
1.1 **AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH, PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU, ROZWÓJ INFRASTRUKTURY MIESZKANIOWEJ**	• Tworzenie nowych miejsc pracy • Motywacja mieszkańców do podjęcia zatrudnienia / samozatrudnienia • Rozwój transportu publicznego / umożliwianie dojazdu do miejsc pracy • Podniesienie kwalifikacji zawodowych • Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach	• Liczba nowo powstałych miejsc pracy • Liczba nowych podmiotów, wpisanych do rejestru REGON • Liczba przeprowadzonych szkoleń coachingowych, motywacyjnych • Liczba osób, które znalazły pracę w wyniku działań aktywizujących osoby bezrobotne • Liczba i rodzaje połączeń komunikacyjnych • Liczba szkoleń, kursów zawodowych • Liczba miejsc w przedszkolach, żłobkach i klubach malucha	• Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, zwiększenie liczby miejsc pracy • Zwiększenie możliwości zapewnienia opieki dzieciom do lat 3 i związany z tym wzrost aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi. • Wsparcie osób o niskim statusie materialnym • Rozwój kwalifikacji zawodowych, zwiększenie potencjału społeczności lokalnej
1.2 **STWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA ZDROWOTNEGO MIESZKAŃCÓW**	• Promowanie zdrowego trybu życia (ścieżki zdrowia, siłownie zewnętrzne, boiska wielofunkcyjne, ścieżki rowerowe) • Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	• Liczba zmodernizowanych boisk, ścieżek rowerowych • Liczba nowo powstałych siłowni zewnętrznych, ścieżek edukacyjnych • Liczba osób, które skorzystały z profilaktycznych programów	• Zmiana wzorców funkcjonowania rodzin, mieszkańców • Poprawa stanu zdrowia mieszkańców • Zmiana świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej

	• Wsparcie mieszkańców w zakresie szczepień profilaktycznych (m. in. COVID) • Organizacja badań profilaktycznych • Stworzenie dobrze funkcjonującego systemu medycyny szkolnej • Rozwój programu dożywiania dzieci - kontynuacja dobrych praktyk i wsparcie w sytuacjach kryzysowych • Walka z otyłością	zdrowotnych, w tym ze szczepień przeciwko COVID • Liczba przeprowadzonych działań informacyjnych na temat COVID • Liczba etatów w szkołach dla higienistek szkolnych, lekarzy POZ, stomatologów • Liczba osób, które skorzystały z programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom • Liczba dzieci, które skorzystały z programu dożywiania • Liczba osób, które skorzystały z programu walki z otyłością	• Zmiana nawyków żywieniowych u dzieci
1.3 **WZMACNIANIE ROLI RODZINY, OPIEKA NAD RODZINĄ I PIECZA ZASTĘPCZA**	• Umacnianie instytucji wsparcia rodziny • Promocja wzorców wspierania rodziny • Zwiększanie świadomości społecznej • Edukacja rodziców, innowacyjne rozwiązania • Wsparcie rodzin wielodzietnych • Kształtowanie nowego modelu rodziny (2+3), • Wsparcie psychologiczne dla rodzin patchworkowych	• Liczba wydarzeń zorganizowanych na rzecz integracji mieszkańców • Liczba wydarzeń, przedsięwzięć, promujących zdrowy styl życia • Liczba przeprowadzonych warsztatów dla rodzin • Liczba osób korzystających z warsztatów • Liczba osób objętych wsparciem psychologicznym	• Wzmocnienie więzi rodzinnych • Aktywizacja społeczna • Zmiana wzorców funkcjonowania rodziny • Wzrost poczucia tożsamości ze wspólnotą lokalną • Poprawa sytuacji rodzin w kryzysie • Zmniejszenie skali zjawiska izolacji społecznej • Poprawa stanu zdrowia psychicznego mieszkańców dotkniętych problemem depresji • Zmiana świadomości społecznej

1.4 **ROZWÓJ SPECJALISTYCZNEJ OFERTY EDUKACYJNEJ**	• Zatrudnianie w szkołach specjalistów do pracy z dziećmi: logopeda, pedagog, psycholog itp. • Zajęcia dodatkowe dla uczniów z dysfunkcjami • Zajęcia dodatkowe dla dzieci szczególnie uzdolnionych • Systematyczne udoskonalanie oferty edukacyjnej szkół	• Liczba etatów w szkołach dla psychologów, pedagogów, logopedów • Liczba zajęć dla uczniów z dysfunkcjami • Liczba uczniów, którzy skorzystali ze wsparcia • Liczba zajęć dla uczniów szczególnie uzdolnionych • Oferta zajęć edukacyjnych	• Rozwój pasji i zainteresowań wśród uczniów • Zwiększenie możliwości wsparcia uczniów z trudnościami dydaktycznymi • Uatrakcyjnienie i unowocześnienie oferty edukacyjnej • Wzrost liczby uczniów w szkołach ze względu na atrakcyjne formy nauczania

CEL STRATEGICZNY II:

ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (W TYM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI)

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY
2.1 **ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO SŁUŻBY ZDROWIA**	• Zwiększenie kadry w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych • Zwiększenie kadry w zakresie usług terapeutycznych • Zwalczanie barier dotyczących dostępu do opieki zdrowotnej • Wdrażanie programów profilaktyki zdrowotnej • Organizacja białych sobót/niedziel - konsultacje ze specjalistami • Rozwój świadczeń oferowanych w ramach Karty Seniora i innych kart	• Liczba specjalistów z zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych • Liczba godzin z zakresu usług opiekuńczych • Liczba godzin z zakresu usług terapeutycznych • Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia • Liczba zajęć rehabilitacyjnych dla osób niesamodzielnych/ niepełnosprawnych • Liczba obiektów handlowych honorujących Kartę Seniora • Katalog świadczeń	• Zwiększenie dostępu do opieki zdrowotnej • Poprawa stanu zdrowia mieszkańców • Wzrost świadomości społecznej na temat zdrowego trybu życia

2.2 **WSPARCIE OSÓB STARSZYCH I NIESAMODZIELNYCH POZOSTAJĄCYCH W DOMU I ICH RODZIN**	• Poradnictwo psychologiczne, medyczne, prawne dla rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niesamodzielnymi • Upowszechnianie informacji dotyczących wsparcia • Rozwój współpracy z NGO • Aktywizacja osób starszych - grupy samopomocowe • Rozwój kadry -pielęgniarskiej, opiekuńczej • Rozwój wolontariatu	• Liczba godzin z zakresu poradnictwa psychologicznego, medycznego, prawnego dla rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niesamodzielnymi • Liczba osób/ rodzin, które skorzystały ze wsparcia • Liczba organizacji pozarządowych, które podjęły współpracę • Liczba członków grup samopomocowych • Liczba pielęgniarek • Liczba wolontariuszy	• Zwiększenie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i niesamodzielnych • Zwiększenie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi • Wzmocnienie więzi społecznych • Zminimalizowanie ryzyka zagrożenia wykluczeniem społecznym • Likwidacja stereotypów na temat aktywności społecznej seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz niesamodzielnych • Rozwój wolontariatu jako formy wsparcia • Zmniejszenie skali zjawiska izolacji społecznej
2.3 **AKTYWIZACJA SPOŁECZNA OSÓB STARSZYCH**	• Kształtowanie zdrowego trybu życia seniorów • Rozwój współpracy z NGO • Wdrażanie programu "Wesołe życie staruszka" • Wsparcie osób starszych w zakresie nowoczesnych technik komunikacji m. in. Poprzez organizację szkoleń w zakresie kształtowania umiejętności	• Liczba wydarzeń promujących zdrowy styl życia • Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz integracji seniorów • Cele i działania w ramach programu „Wesołe życie staruszka” • Liczba wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych na rzecz integracji osób starszych	• Wzmocnienie więzi społecznych • Zminimalizowanie ryzyka zagrożenia wykluczeniem społecznym • Poprawa jakości życia seniorów

	poruszania się w świecie cybernetycznym • Zabezpieczenie miejsc dziennego pobytu dla seniorów • Rozwój współpracy międzypokoleniowej - kontynuacja działań • Rozwój pasji i zainteresowań zdolności i twórczości osób starszych	• Liczba szkoleń z zakresu nowoczesnych rozwiązań cyfrowych • Liczba miejsc dziennego pobytu • Liczba wydarzeń, organizacji o charakterze międzypokoleniowym • Liczba szkoleń, warsztatów dla seniorów • Liczba uczestników	
2.4 **ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI**	• Usuwanie barier architektonicznych • Podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej • Wprowadzenie narzędzi umożliwiających placówkom, instytucjom swobodną obsługę osób ze szczególnymi potrzebami • Przeprowadzenie akcji informacyjnych, spotkań, warsztatów na temat funkcjonowania społecznego osób ze szczególnymi potrzebami • Dostosowanie mieszkań będących w zasobie gminy	• Liczba budynków bez barier architektonicznych. • Liczba osób ze szczególnymi potrzebami korzystających z nowych funkcjonalności cyfrowych gminy. • Liczba nowo zastosowanych rozwiązań • Liczba obsłużonych osób. • Liczba przeprowadzonych spotkań informacyjnych dla mieszkańców, np. w szkołach. • Liczba udostępnionych materiałów informacyjnych • Liczba mieszkań dostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami • Liczba osób ze szczególnymi potrzebami zamieszkująca dostosowane mieszkania.	• Zwiększenie dostępności usług dla osób ze szczególnymi potrzebami • Poprawa warunków życia osób ze szczególnymi potrzebami • Budowanie świadomości społecznej mieszkańców na temat osób ze szczególnymi potrzebami • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami

	(socjalnych/komunalnych) dla osób ze szczególnymi potrzebami		

CEL STRATEGICZNY III:

PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI EWALUACJI	OCZEKIWANE REZULTATY
3.1 **DZIAŁANIA PREWENCYJNE PRZECIWDZIAŁAJĄCE SKUTKOM UZALEŻNIEŃ**	• Wspieranie placówek oświatowych w realizacji programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży • Uruchomienie i wsparcie istniejących punktów poradnictwa w zakresie uzależnień, przemocy • Organizacja zajęć w świetlicach środowiskowych • Otwarcie ośrodków wsparcia dziennego dla młodzieży • Edukacja rodziny w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przeciwdziałania przemocy (m. in. warsztaty) • Wspieranie działań profilaktycznych i wczesnej interwencji w rodzinie • Promowanie zdrowego trybu życia • Systematyczny monitoring sprzedaży napojów alkoholowych w punktach sprzedaży napojów alkoholowych	• Liczba programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży • Liczba osób, które skorzystały z punktów poradnictwa • Liczba osób i rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty • Liczba zajęć w świetlicach środowiskowych • Liczba ośrodków wsparcia dziennego • Liczba osób biorących udział w terapii • Liczba warsztatów dla rodzin • Liczba podjętych działań w ramach wczesnej interwencji • Liczba działań promujących zdrowy styl życia • Liczba punktów handlowych sprzedających napoje alkoholowe, które zostały poddane kontroli	• Wzrost świadomości społecznej na temat skutków uzależnień • Zmniejszenie zjawiska przemocy • Zmniejszenie liczby osób uzależnionych • Zwiększenie dostępu do usług terapeutycznych • Wzrost efektywności działań prewencyjnych • Zmniejszenie zjawiska patologizacji społeczeństwa

	• Przeciwdziałanie nowym formom uzależnień (m. in. cyberuzależnienia) i przemocy (cyberprzemoc) – kontynuacja działań		
3.2 **MIĘDZYSEKTOROWY SYSTEM WSPARCIA JEDNOSTEK ZAJMUJĄCYCH SIĘ WSPIERANIEM OSÓB UZALEŻNIONYCH**	• Bieżąca wymiana informacji o pojawiających się zgłoszeniach osób uzależnionych • Współpraca instytucjonalna (m. in. policja, sąd, kurator) • System wsparcia dla kadry pomocy społecznej, organizacja i finansowanie szkoleń • Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu kadry pomocy społecznej	• Liczba instytucji współpracujących w ramach wsparcia osób uzależnionych • Liczba szkoleń dla kadry pomocy społecznej • Liczba uczestników szkoleń	• Zwiększenie kompetencji kadry z obszaru pomocy społecznej, jednostek policji oraz specjalistów psychologów w zakresie metod pracy z ofiarami przemocy i uzależnień • Zmniejszenie skali zjawiska wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej

Harmonogram realizacji poszczególnych celów operacyjnych zakłada ich wdrażanie w sposób ciągły w latach 2021-2030

Konkretny czas realizacji danego celu będzie uzależniony od:

- możliwości pozyskania finansowania danego celu, w tym w szczególności ze źródeł zewnętrznych,
- stopnia zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców gminy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Przewiduje się następujące źródła finansowania celów zawartych w Strategii:

- środki własne,
- środki z budżetu centralnego,
- środki organizacji, które będą wspólnie z GOPS realizować projekty (np. NGO),
- środki funduszy krajowych,
- środki strukturalne Unii Europejskiej.

Poniższa tabela pokazuje planowane środki finansowe, które zostaną zaangażowane do realizacji kierunków działań zawartych w niniejszej Strategii. Przedstawione środki finansowe obejmują wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie gminy (zadania własne i zadania zlecone). Uwzględniono pięcioprocentowy coroczny wzrost wydatków.

Tabela 14. Ramy finansowe Strategii

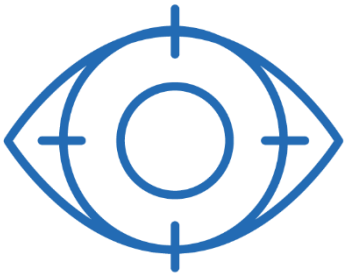
rok	2021	2022	2023	2024	2025
kwota	6 940 004,35 zł	7 287 004,57 zł	7 651 354,80 zł	8 033 922,54 zł	8 435 618,66 zł
rok	2026	2027	2028	2029	2030
kwota	8 857 399,60 zł	9 300 269,58 zł	9 765 283,06 zł	10 253 547,21 zł	10 766 224,57 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2017-2019

Gmina Zgorzelec będzie na bieżąco analizować sposoby pozyskania finansowania zewnętrznego dodatkowych projektów i inicjatyw. Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju gminy będą zależeć w szczególności od wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską

na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce i zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa.

4. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2030 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji w stosunku do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w strategii celów, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Organem koordynującym wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie GOPS w Zgorzelcu zgodnie z art. 110 pkt. 4 ustawy o pomocy społecznej.

Monitoring realizacji strategii umożliwia:

- obserwację stanu zaawansowania realizacji poszczególnych działań, umożliwiających aktualną identyfikację problemów w ich realizacji;
- ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację;
- weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków;
- kontrolę postępu prac związanych z realizacją poszczególnych celów operacyjnych.

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są wyznaczone działania. Dokument wyznaczył główne kierunki w jakich należy podążać by osiągnąć zamierzone cele. Jednak nie wszystkie zdarzenia da się przewidzieć, dlatego tak istotny jest monitoring Strategii. W szczególności w obecnej sytuacji, kryzysu związanego z pandemią, stały nadzór i kontrola stają się jednym z głównych elementów prawidłowej realizacji założonych celów. Monitorowanie odbywać się będzie z wykorzystaniem wskaźników realizacji określonych w Strategii w rozdziale 3.1. dla każdego z celów operacyjnych.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28 aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

System ewaluacji polega na ocenie i interpretacji zgromadzonych danych, dotyczących realizacji strategii w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów jakości oraz efektów wdrażania poszczególnych działań. Ponadto ewaluacja pozwala wyjaśnić, dlaczego wartości wskaźników nie zostały zrealizowane i jakie są przyczyny wystąpienia problemów oraz jak je rozwiązać. Wskaźniki

realizacji działań, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, zostały wskazane przy poszczególnych celach operacyjnych. Zostały one określone w oparciu o przewidywane efekty działań. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport, zawierający dane liczbowe, ukazujący stopień osiągnięcia założonych celów oraz informację czy szacunkowe ramy finansowe na realizację działań okazały się wystarczające. Ewaluacja Strategii w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie czy założone kierunki działań zostały odpowiednio zaplanowane.

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZGORZELCU

59-900 Zgorzelec
ul. Tadeusza Kościuszki 70
e-mail: kontakt@gopszgorzelec.pl

We współpracy z:

Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju

KRAJOWY INSTYTUT JAKOŚCI

ul. Grochowska 35
60-277 Poznań
e-mail: jst@wanir.edu.pl